

SEZONA 2019/2020

JURE NOVAK

Karaoke

Vsebina

- 7 PETRA POGOREVC **Sreča brez patenta**
- 11 **S Črvom vse je OK**
- 13 ANJA KRUŠNIK CIRNSKI **Osebnost ni več pomembna**
- 17 **S Črvom vse je OK**
- 19 **Duševno zdravje je relativno ravnovesje, in ne sreča**
Pogovor s klinično psihologinjo in psihoterapevtko Polono Matjan Štuhec
- 25 **S Črvom vse je OK**
- 27 NENAD JELESIJEVIĆ **Pobeg k sebi**

JURE NOVAK

Karaoke

2019

ZF glasbena drama

Krstna uprizoritev

Premiera 27. decembra 2019

Slavnostna premiera 10. januarja 2020

Režiser **Jure Novak**

Avtor glasbe in glasbenih aranžmajev ter korepetitor **Uroš Buh**

Dramaturginji **Petra Pogorevc** in **Anja Krušnik Cirnski**

Scenografka **Urša Vidic**

Kostumografka **Dajana Ljubičič**

Svetovalka za gib **Leja Jurišič**

Avtor videa **Vid Šubic**

Lektor **Martin Vrtačnik**

Oblikovalec svetlobe **Andrej Koležnik**

Oblikovalec zvoka **Sašo Dragaš**

Glasbo na posnetkih izvajajo **Uroš Buh**, **Jošt Drašler** (bas) in **Manca Udovič** (klavir).
Za programiranje in miks glasbenih posnetkov je poskrbel **Gal Butenko Černe**.
Zahvaljujemo se **Klubu Daktari** za gostoljubje med snemanjem promocijskega videa.

Vodja predstave **Leja Žorž**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodji tehničnih ekip **Branko Tica** in **Boris Britovšek**

Tonski in videotehnik **Tomaž Božič**

Osvetljevalca **Aljoša Vizlar** in **Janez Vencelj**

Frizerka **Jelka Leben**

Garderoberka **Angelina Karimović**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

Režija **Karin Komljanec**

Klارا **Viktorija Bencik Emeršič**

Peter **Gašper Jarni**

Timotej **Gregor Gruden**

Viktorija Bencik Emeršič, Karin Komljanec

WORMTECH

Sreča brez patenta

PETRA POGOREVC

WORMTECH

Ekipa singapurskega televizijskega kanala, v celoti namenjenega predvajanju priljubljenih karaok, je leta 1996 na Japonskem izsledila moža po imenu Daisuke Inoue. V oddaji, ki jo je posnela z njim, se je razkrilo, da je bil dobrodušni in nasmejani Japonec tisti, ki je na začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja izdelal prototip prve naprave za karaoke. Kot ne pretirano uspešen bobnar in vibrafonist se je preživljal s tem, da je v lokalih v živo spremljal goste, zlasti poslovneže, ki so se želeli po stresnih sestankih sprostiti s petjem. Ti priložnostni pevci so ga oboževali predvsem zaradi tega, ker naj bi znal svoje igranje tako spretno prilagoditi njihovim zmožnostim, da so celo tisti z najmanj posluha peli dosti bolje kot sicer.

Ker so ga vse pogosteje prosili za posnetke, ob katerih bi lahko prepevali doma, je začel razvijati posebno napravo. Dokončal jo je leta 1971, ko je bil star 31 let. Naprava, ki jo je poimenoval *Juke 8*, je bila nekakšen križanec med džuboksom in kasetarjem v velikosti majhnega televizorja. Inoue jo je opremil z mikrofonom, ojačevalcem in režo za kovance; da bi pel na matrico svoje najljubše pesmi, si moral v režo vstaviti kovanec za 100 jenov, kar naj bi bila takrat na Japonskem povprečna cena dveh kosil. Toda čeprav je *Juke 8* obveljal za prototip sodobnih sistemov za karaoke, Daisuke Inoue od izuma ni obogatel tako, kot bi lahko. Nikoli ga namreč ni patentiral. To je v nasprotju z njim storil filipinski izumitelj Roberto del Rosario, ki je patent lastne naprave prijavil leta 1975. Čeprav so karaoke kmalu postale globalen fenomen, javnost razmeroma dolgo ni izvedela, kdo jih je dejansko izumil.

Tri leta po odkritju singapurske televizijske ekipe so Daisukeja Inouea predstavili v reviji *Time*. Razglasili so ga za eno najvplivnejših azijskih osebnosti 20. stoletja in njegovo zgodbo predstavili širši javnosti. Šele takrat je na svoj rojstni dan prvič zapel ob spremljavi naprave, ki jo je izumil sam. Leta 2004 so mu v ZDA podelili satirično Ig Nobelovo nagrado za mir z obrazložitvijo, da je »ljudem ponudil čisto nov način, na katerega lahko tolerirajo drug drugega«, leta 2005 pa so doma na Japonskem o njem posneli celovečerni biografski film. Ko so ga novinarji spraševali, ali kdaj obžaluje zamujeno priložnost, da bi s karaokami obogatel, je vselej odgovoril, da ne. Njegovo življenje bi bilo namreč v tem primeru bistveno drugačno.

Kot danes tudi iz prve roke vemo malone vsi, so karaoke način zabave, pri katerem pojemo znane pesmi na zvočno matrico, njihova besedila pa se medtem izpisujejo na zaslonu; naš glas med petjem z različnimi zvočnimi efekti obdela mikrofona, že odpeto besedilo pa se na zaslonu sproti obarva oziroma izginja. Na vprašanje, zakaj je ta preprosta zabava postala tako priljubljena v različnih kulturah po vsem svetu, nam delno odgovori njeno poimenovanje, ki seveda izvira iz japonščine. Izraz »karaoke« je sestavljenka iz besed *kara*, kar je skrajšano za *karappo* (»prazen«), in *oke*, kar je skrajšano za *okesutora* (»orkester«). V dobesednem prevodu bi šlo torej za »prazen orkester«, dejansko pa gre za matrico: glasba na posnetku je nujno brez vokalov, saj se s tem v pesmi ustvari praznina, ki kliče, da jo zapolnimo po svoje.

Bar s karaokami Jureta Novaka je umeščen na obrobje družbe v viziji človeške prihodnosti, v kateri želijo vladajoči enkrat za vselej obračunati z negativnimi presežki čustvovanja svojih podložnikov. Da bi se znebili jeze, obupa, strahu, zavisti, malodušja, sramu, žalosti in kar je še drugih takšnih nadležnih občutkov, ki posameznika zavirajo na poti v preobrazbo v bojda srečnega, če ne pa vsaj učinkovitega in s tem družbeno koristnega posameznika, je treba samo slediti oglasu korporacije Wormtech ter kupiti in pogoltniti – ogabnega Črva. V tem kontekstu postane bar s karaokami zadnje pribežališče maloštevilnih upornikov, ki ne pristajajo na tovrstno logiko uravnavanja posameznikove sreče. Klara, Peter in Timotej se vanj po eni strani zatekajo zato, da bi se začasno izmaknili pasivnemu nasilju naraščajoče očrvičene populacije, po drugi pa zaradi tega, da bi zapolnili praznino, ponovno aktivirali svoj glas, se zaslislali in s tem vzpostavili. V svoji mračni viziji prihodnosti se igra domiselno naveže na izvirni smisel karaok, a s pomenljivo razliko: pri tem, da bi se začutili kot suverene posameznike, ne gre več za iskanje sprostitev ali zabave, ampak za potrebo po preživetju.

»Ne trpeti, to je butasto, ampak čutiti,« pravi Peter, ko pojasnjuje, zakaj noče vzeti Črva in postati podoben očrvičeni večini izven oblazinjenih zidov bara s karaokami. »Pa misliti. Meni ne sme biti vseeno.« Peter je bil nekoč novinar, vendar je izgubil delo, ker je želel pisati tudi o neprijetnih, vendar tehtnih stvareh. Klara ima v nasprotju z njim službo, dom in družino. Z možem sta se odločila skupaj s sinom pogoltniti Črva, da otrok ne bi bil več drugačen od svojih vrstnikov. Koraka ni zmogla, zato je zdaj sama tudi doma, a še vedno okleva: »Strah me je. Če si potem ujet. Od znotraj.« Timotej je imel probleme z agresijo, ki jo zdaj usmerja nase: »Udari me. Moram to čutiti. Nekdo me mora. Oni se samo nasmihajo in umikajo.«

Popolno nasprotje Klare, Petra in Timoteja je v igri brezhubno urejena in komunikativno naravnana Režija. Od preostale trojice se razlikuje že po imenu, ki ni lastno, ampak izdaja njeno funkcijo. Po eni strani je Režija gostiteljica občinstva, ki mu s širokim nasmehom, podčrtanim z osebno izpovedjo, oglašuje in prodaja Črva, po drugi pa je usmerjevalka in komentatorica dogajanja v izoliranem baru s karaokami, ki je očitno vseskozi spremljano in nadzorovano. Zaradi tega nas Novakova igra spomni na resničnostne šove; prva referenca, ki nam ob tem pade na misel, je seveda *Big Brother*, priljubljeni razvedrilni program, ki ga je leta 1999 na Nizozemskem prvi predstavil

producent John de Mol, zatem pa se je preko Amerike bliskovito razširil na vse konce sveta. Pri vsem skupaj ni nobeno naključje, da je šov dobil ime po liku iz znanstvenofantastičnega romana *1984* Georgea Orwella iz leta 1949.

Toda med de Molovim resničnostnim šovom in barom s karaokami v igri Jureta Novaka obstaja pomembna razlika: medtem ko tekmovalci *Big Brotherja* prostovoljno pristanejo na to, da bodo preživeli določen čas v izolaciji in pod budnim očesom kamer, pri čemer jih bodo opazovali anonimni gledalci, se Novakovi liki v primerljivih razmerah znajdejo brez pristanka in zoper svojo voljo. Čeprav vsi trije, še zlasti pa Timotej, dvomijo o zagotovilih Režije, da so v baru s karaokami varni in da ga lahko kadar koli zapustijo, so v resnici brez dokaza o tem, da jih tam nihče ne nadzoruje. V misel se pritakne še ena referenca, namreč vznik spletnih družabnih omrežij, zlasti Facebooka, na katerega smo se po njegovi ustanovitvi leta 2004 pustili množično zvabiti pod pretvezo podobnega zagotovila, da nič ne stane in da mu lahko kadar koli obrnemo hrbet. V zameno smo pristali na beleženje in zbiranje osebnih podatkov ter omrežja nismo zapustili niti po razkritju, da jih Mark Zuckerberg brezsravno unovčuje.

Izsledki nedavne raziskave so dokazali, da nas Facebookov algoritem že zdaj pozna bolje kot sodelavci, prijatelji, sorodniki in celo partner. Njegova lani razkrinkana naveza z britanskim podjetjem Cambridge Analytica, ki je za ameriško predvolilno kampanjo zlorabila osebne podatke milijonov uporabnikov Facebooka, nam dokazuje, da je od posedovanja do zlorabe samo majhen korak. Ali torej svet, kakršnega nam v *Karakah* slika Jure Novak, v resnici že obstaja oziroma nas od njega loči le še odkritje famoznega Črva? Novakova igra se po eni strani prilega zgodovini karaok, ki so se vselej nadgrajevale z novimi tehnološkimi odkritji ter prilagajale raznim kulturnim kontekstom in kapitalnim interesom, po drugi pa razpre našo aktualno resničnost, dopolnjeno z virtualno razsežnostjo in dovzetno za zlorabe vseh vrst.

Preživetje, za katerega si prizadevajo Klara, Peter in Timotej, seveda ni biološko. Gre bolj za vprašanje, kako naj človek v prihodnosti preživi ter si ostane v psihološkem in čustvenem smislu še zmeraj podoben; kako naj se postavi na stran nezadovoljne in nerazpoložene plati svoje narave ter se upre površnim rešitvam, ki mu jih za trenutno razbremenitev njegovih domnevnih težav ponujajo mediji in trg. Preprostih poti do sreče ni, vsaj ne v obliki nečesa, kar bi nam bilo mogoče predpisati ali prodati. In celo če bo kdo kdaj izumil Črva, nas z njim ne bo osrečil. Bo pa mogoče osrečil sebe, če ga tako kot Daisuke Inoue ne bo patentiral. Že res, da so se mu mnogi posmehovali, ko so ga trideset let po izumu naprave *Juke 8* odkrili enako revnega, kot je bil pred njim. A morda je ta mož, ki je namesto od tantiem dolgo živel od prodaje repelenta, ki napravo za karaoke ščiti pred ščurki, srečnejši od milijonarjev. Pač zato, ker se je pustil osrečiti že samo s tem, da je s karaokami polepšal življenja drugih ljudi.

S Črvom vse je OK

Ime mi je Klara. Vzela sem Črva. Ves čas sem nasmejana in me pri tem obrazne mišice nič več ne bolijo. Ne lovim več zvezdnih utrinkov, saj se mi tudi brez njih izpolni vsaka želja. Hodim spat ob devetih zvečer in se vsa spočita zbudim ob šestih zjutraj. Družim se samo s tistimi, ki imajo o vsem tako mnenje kot jaz. Prevažam se samo še s kolesom, saj ne želim onesnaževati najlepšega mesta na svetu. Oblačim se v oblačila, ki so narejena iz recikliranih materialov. Vsak dan skuham kosilo za celo našo ulico. Nikoli več ne jokam. Nikomur ničesar ne zamerim. Moja najljubša žival so golobi.

Viktorija Bencik Emeršič

Ste slab zgled?

Osebnost ni več pomembna

ANJA KRUŠNIK CIRNSKI

Dramsko besedilo *Karaoke* Jureta Novaka je postavljeno v prihodnost, v prenovljen, od vsega ozdravljen svet. Večina ljudi je že vzela Črva – nekaj, kar bi danes morda označili kot mešanico antidepressivov in antipsihotikov, a brez grozljivih stranskih učinkov. Ljudje so zdravi, učinkoviti, motivirani in zadovoljni. Vsa negativna čustva so odstranjena, čustva, ki prevladujejo, pa bi najbolje opisali kot konformistično zadovoljnost, »vedrino, ki meri na ničelno stopnjo konfliktnosti.«¹ Ni več nasilja, vojn in lakote, nam pove Režija, lik, ki (gledališki) dogodek vodi.

Avtor postavi dramsko dogajanje v osamljen bar s karaokami, v katerem se po naključju sreča trojica, ki Črva še ni vzela: Timotej, nasilnež in cinik; Peter, nekdanji ambiciozen novinar; Klara, mama in žena v že očrvičeni družini. Kot predstavnica novega, srečnega sveta nam Režija z dogajanjem med njimi, z njihovimi izpovedmi, predstavlja slabosti starega sveta. Svetu, v katerem so, bi zlahka rekli utopični svet – in kaj je vendar narobe s svetom, v katerem je vse prav?

Ko si ga natančneje ogledamo, vidimo, da gre za distopijo, katere glavni elementi so opis družbe v prihodnosti, svarilo pred prihodnostjo, fiktivna totalitarna oblast, škodljiv tehnološki razvoj, posledično pa uničenje posameznika; glavna ideja je prikaz sistema, katerega namen je ljudi razosebiti, spremeniti v stroje. V *Karokah* se to kaže v »poenotenju intimne, za katero si prizadevajo vse konformistične družbe v želji, da posameznik ne bi imel več skrivnosti in nazadnje tudi notranjega življenja ne,«² kaže se v ljudeh, ki postanejo »ravni«³ oziroma »gladki«, kot temu občutku pravi Peter.

V ta prostor, bar s karaokami, ki naj bi bil eden izmed zadnjih izoliranih prostorov, brezčrveni pridejo, ker se želijo s petjem do neke mere očistiti, ker potrebujejo prostor, kjer so še lahko, kar so – z vsem slabim in grdim, pa

¹ Umberto Galimberti: *Miti našega časa*. Ljubljana: Modrijan, 2011. Str. 70.

² Prav tam, str. 143.

³ Zanimivo je, da v knjigi ameriškega novinarja Roberta Whitakerja *Anatomy of an Epidemic*, v kateri problematizira psihofarmakologijo, ena izmed pacientk, ki je trpela za duševnimi motnjami, opisuje občutek z besedo »flatness«, torej ravnost.

WORMTECH

tudi zato, ker potrebujejo komunikacijo, razumevanje osamljenosti in drugačnosti. V svetu so drugačni od »bebec«, kot jim pravi Tim, v tem prostoru pa se najdejo in srečajo z isto težavo: da še vedno čutijo, tudi tisto, kar imenujemo negativna čustva. Čeprav so se v baru znašli po naključju in si družbe drug drugega najbrž ne bi izbrali prostovoljno, se izpovedujejo in si pripovedujejo svoje zgodbe, saj so edini, ki so še človeški, ki niso razosebljeni z vsesplošno dobroto in mirom v duši, če si privoščim nekaj cinizma. Ogromno izvemo o brezčrvnih, bore malo pa o predstavnici očrvičenih, Režiji. Osebnost ni več pomembna.

Zanimivo se je tudi vprašati, od kod bi lahko izviral ta svet *Karaok*, »svet 2.0«, kot ga imenuje Režija. V naši okolici ni težko najti elementov, ki pričajo, da drvimo točno tja. Klara pravi: »A se spomnita, kako se je začelo? Na netu so bili tisti oglasi. Povečaj penis, pa izgubi kile, pa bodi srečen. Direkt. Srečen.« Prepričana sem, da zveni znano, navsezadnje nas s tovrstnim oglaševanjem bombardirajo vsakodnevno in povsod. Prodaja izdelkov sloni na logiki, da denimo brez tega in tega kavča nikakor ne bomo srečni. Vendar ima svet 2.0 izvor v precej davni preteklosti, njegova osrednja elementa pa sta medsebojno tesno povezana psihofarmakologija in seveda sreča.

V kritikah psihofarmakologije se pojavlja vprašanje, kako je mogoče, glede na vsa mogoča zdravila in njihovo dostopnost, da se – statistično – število duševno bolnih in ljudi na psihoterapiji povečuje. Prav to vprašanje si postavlja tudi Robert Whitaker.⁴ Posebej zanimivo je poglavje, posvečeno otrokom. Preizprašuje potrebo po zdravljenju s tabletami, to, čemur Galimberti pravi »medikalizacija človekovega bivanja«,⁵ saj Whitaker meni, da je veliko primerov, v katerih bi – v tem primeru – otrok popolnoma normalno preživel svoje otroštvo in življenje, če ga starši in psihiatri ne bi zdravili s tabletami, temveč bi denimo njegove izbruhe jeze sprejeli kot fazo, kot stadij v odraščanju. Podobno se sprašuje tudi Galimberti v poglavju Mit o psihoterapiji,⁶ kar razlaga na primerih rabe jezika, ki je tabuizirala in marginalizirala popolnoma običajna človeška vedenja: sindrom splošne anksioznosti naj bi pomenil, da je nekdo zaskrbljen, družabna anksioznost je oznaka za plahega človeka, družabna fobija za zelo zadržanega. Galimberti zapiše, da »razglašanje do včeraj običajnih človeških izkušenj za patološke ustreza zahtevam po izenačenju posameznikov, ki naj ne bi le enako »mislili«, temveč se od njih pričakuje, da bodo enako »čutili«.⁷

Prav to v *Karaokah* povzroči Črv, »miri grozeče konflikte, pomaga utišati glasove, ki zavračajo prilagajanje sistemu«. ⁸ Črv v svetu 2.0 poskrbi, da je posameznik zadovoljen, ali kot pravi Režija, srečen.

A srečen kako? Kaj je sreča? To je vprašanje, na katerega si poskušamo odgovoriti s pomočjo biologije, filozofije, psihologije. Pojmovanje sreče se je v preteklosti spreminjalo. Beseda »sreča«, ki je izvorno tesno zvezana

z naključjem, dogodkom, srečanjem,⁹ je v današnjem pomenu nastala v 17. stoletju, prej pa je pripadala božjemu ali pa je bila odvisna od krepostnega življenja. Klasični filozofi so denimo verjeli, da je sreča nekaj, kar se da prislužiti, kar je podobno sodobnemu pojmovanju sreče. Vendar obstaja ključna razlika: medtem ko srečo danes pojmuje kot nekaj, kar nam nariše nasmeh na obraz, je bilo tisto pojmovanje vezano na način življenja, katerega sestavni del je bilo trpljenje. Srečo je dosegala le etična elita. Kristjani verjamejo, da je sreča nekaj, kar se lahko zgodi le v treh primerih: v onostranstvu, v preteklosti so jo poznali v raju pred prelomnim zaužitjem jabolka in doživeli jo bodo ob Kristusovi vrnitvi. Sestavni del življenja je torej spet odsotnost sreče. V 17. in 18. stoletju se je pojmovanje sreče spremenilo: postala je človekova pravica.¹⁰

Kako srečo pojmuje danes? Mogoče je najboljša tista definicija, ki je predstavljena v televizijski nanizanki *Oglaševalci*, v kateri Donald Draper pravi: »Sreča je trenutek, tik preden začnemo potrebovati še več sreče.« Avtorji različnih razprav so si edini predvsem v tem, da je sreča naš glavni življenjski cilj in da si želimo biti srečni trajno, trpljenje, jeza, agresija pa so nekaj, kar ni zaželeno in je treba odstraniti; torej neke vrste odpoved komunikaciji, ki je zdravljenje, pa tudi utišanje slabih občutkov, ki pa ni mogoče, saj »smo ranljivi že zato, ker smo izpostavljeni svetu«. ¹¹ Svet nas oblikuje, rani, in če imamo srečo, nas tudi zaceli.

Besedilo Jureta Novaka ni naivno, obenem pa ne zavzema cinične distance do obravnavane vsebine. Dogaňanje se ne sklene v romantičnem uporu proti sistemu, niti ne v katarzi tega, kar najbolj spominja na skupinsko psihoterapijo. Klara prva zapusti bar s karaokami, sledi ji Peter, nazadnje tudi Tim; človek, ki je vaje samote in osamljenosti, popusti. Samota, onemelost in izoliranost so pretežke celo zanj. Ne postanejo tragični junaki, ki bodo sprožili revolucijo, temveč sklenejo kompromis. Lahko jih obsojamo in lahko jih razumemo. Vendar bomo eno in drugo počeli, ker se ob koncu *Karaok* v nas naseli groza. Ker navsezadnje svet 2.0 mogoče ni tako daleč, kot bi upali, da je. Ker smo, če povzamem Galimbertija, mogoče res tako onemeli pred svetom, njegovimi težavami in samimi seboj, »da se je boljše izgubiti v hrupu sveta s tabletko antidepresiva na dosegu roke«. ¹²

Vendar je tisto, kar nam – vsaj po mojem mnenju – poskuša povedati Jure Novak v *Karaokah*, skrito v Galimbertijevem zapisu: »Trpljenje in nesreča sta sestavini bivanja, od katerih se niti ni vredno ozdraviti, če hočemo ohraniti vsaj kakšno potezo človeškosti.« ¹³

⁴ Robert Whitaker: *Anatomy of an Epidemic: Magic Bullets, Psychiatric Drugs, and the Astonishing Rise of Mental Illness in America*. New York: Broadway Books, 2010.

⁵ Umberto Galimberti: *Miti našega časa*. Ljubljana: Modrijan, 2011. Str. 141.

⁶ Prav tam, str. 141–160.

⁷ Prav tam, str. 142.

⁸ Prav tam, str. 145.

⁹ Jezikoslovec Marko Snoj navaja, da je beseda »sreča« prvotno pomenila »srečanje, naključje, dogodek«, današnji pomen pa naj bi se razvil po izpustu prilastka v zvezah tipa »dobra sreča, dobro srečanje«. Dostopno na: <https://fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar/4292130/sreca?View=1&Query=sre%4%8da&All=sre%4%8da&FilteredDictionaryIds=193&FilteredDictionaryIds=207> (27. 11. 2019).

¹⁰ Povzeto po Darrin M. McMahon: *A History of Happiness*. *Yes Magazine*, 1. 10. 2010. Dostopno na: <https://www.yesmagazine.org/happiness/a-history-of-happiness> (27. 11. 2019).

¹¹ Umberto Galimberti: *Miti našega časa*. Ljubljana: Modrijan, 2011. Str. 152.

¹² Prav tam, str. 151.

¹³ Prav tam, str. 77.

Čutite le še nemoč in obup?

S Črvom vse je OK

Ime mi je Peter. Vzel sem Črva. V vsakem trenutku sem osredotočen. Preveva me izpolnjujoče in vseprežemajoče zadovoljstvo. Ljudje, ki jih srečujem, me navdihujejo in bogatijo. Glavo imam polno svežih zamisli. Spet veliko pišem. Moje misli so jasne in svetle. Pišem o prelepi naravi, ki me obdaja. Pišem o prelepih ljudeh, ki me obkrožajo. Pišem o tem prelepem svetu, kjer na obrazih ljudi vselej sije sonce. Odkar sem očrvičen, imam vedno dovolj časa. Zdaj lahko postorim vse, kar si zamislim, obenem pa imam več časa za svoje drage kot kadar koli prej. Tudi za meditacijo in vsakodnevna miselna razpredanja se vedno najde čas. Ponoči sanjam najčudovitejše sanje; v njih potujem v druge svetove, tam srečujem sorodne duše. Ob jutrih radosten podoživljam in si razjasnujem pomenljiva sporočila svojih noči. Lahkoten sem in gibek in svež. Raven. Gladek. Lep.

Gašper Jarni

Duševno zdravje je relativno ravnovesje, in ne sreča

Pogovor s klinično psihologinjo in psihoterapevtko Polono Matjan Štuhec

Črv v *Karaokah* rešuje težave ljudi, iz njih dela zadovoljne posameznike. Ga je mogoče razumeti kot radikalizirano, utopično različico psihiatričnih zdravil, ki že obstajajo?

Nisem zdravnica, nisem farmacevтка – pa vendarle, za optimalno delovanje možganov ali telesa potrebujemo določene hormone in nevrotransmitterje, ki jih telo proizvaja samo. Naravni hormoni in nevrotransmitterji delujejo samo tam, kjer jih telo potrebuje, zdravila pa dobimo preko prebavil in krvi in učinkujejo povsod. Kar zadeva Črva, sem dobila vtis, da ga lahko imamo za različico sodobnih zdravil, ker je umeščen v možgansko deblo, to pa so glavna nevrološka vrata za »noter« in »ven«.

Ob branju mi je bilo osebno najbližje tisto, kar Črv naredi in zaradi česar se drama, vsaj tako jo jaz razumem, žalostno konča. Vsi hočejo biti takšni, kakršni ne morejo biti. V kliniki imenujemo to lažni *self* – lažni jaz, lažna podoba o sebi, nekaj, kar v določenih pogojih začne otroček obrambno graditi zgodaj v življenju in kar ni zares pristen on. To je tisto, kar dela Črv. Deluje v pozitivno smer, ampak – ali je to še človek? Je to še osebnost? Če bi vprašali mene, ali so sreča, vzhičenje in uspeh tisto, za kar si moramo prizadevati, bi vam rekla, da ne. To so trenutni in kratkotrajni občutki, ki nam polepšajo življenje. Če se pretirano ženemo za njimi, pa ta potreba prihaja iz lažnega dela sebe. Hrepenimo po njih ves čas, ampak ... smo to mi? Ne. To je droga.

Se jemanje zdravil in obiskovanje psihoterapij pri zdravljenju psihičnih težav dopolnjujeta?

Treba je razlikovati med različnimi tipi zdravil. Imamo težke duševne bolezni z blodnjami, halucinacijami, napačno presojo realnosti. Pri teh boleznih so zdravila nujno potrebna. V *Karaokah* pa govorimo bolj o motnjah, ki jih zdravimo z antidepresivi, tudi anksiolitiki. Če dobi pacient ustrezno dozo zdravila, to zmanjša njegovo pretirano vznemirjenost. Glavni človeški problem je strah, ki ga v obvladljivi količini poznamo vsi. Kadar ga nadziramo in je uravnavan, lahko normalno delujemo. Kadar pa je prehud in prevlada, uporabimo nezavedne obrambne mehanizme. Če ne gre, pride do duševnih motenj ali celo bolezni. Tudi iluzije in halucinacije, kot jih razumejo psihoanalitiki, so

WORMTECH

obramba pred tem, da bi bilo še huje. Če tega ne bi bilo, bi človek razpadel, prišlo bi do psihične in posledično telesne smrti.

Z zdravili poskušamo zmanjšati vznemirjenost do te mere, da človek lahko deluje. Seveda pacienti poročajo o tem, da postanejo zaradi zdravil bolj otopeli, kajti ko zdravila posežejo v naše čustvovanje, nimamo več občutka, da smo še vedno isti, ker se počutimo drugače. Duševno zdravje je optimalno takrat, ko človeku uspe uravnati svojo vznemirjenost in tesnobo.

Normalno je to, kar narekuje večina; neka statistična normala torej. Se to spreminja?

Duševnega zdravja ne merimo statistično. Statistično ima večina ljudi veliko psihičnih motenj in telesnih boleznih. Angleški psihiater Robin Skynner, avtor uspešnic *Družine in kako v njih preživeti* in *Življenje in kako ga preživeti*, ki ju je napisal z igralcem Johnom Cleeseom, je izjavil, da ga v psihiatriji zanima duševno zdravje in ne duševna bolezen. Ugotovil je, da se psihiatrija ukvarja skoraj izključno z boleznijo, zelo redko pa tudi z duševnim zdravjem. V knjigi *Življenje in kako ga preživeti* pravi: če osebno poznate koga, ki je prejel zlato olimpijsko medaljo v katerem koli športu, potem obstaja verjetnost, da poznate tudi nekoga, ki je duševno zdrav. Sicer smo vsi tam nekje na lestvici med duševno boleznijo in duševnim zdravjem. Duševno zdravje je ideal, h kateremu težimo.

Kaj bi največkrat radi spremenili ali izboljšali pri sebi ljudje, ki pridejo k vam na psihoterapijo?

Duševno zdravje bi definirala kot relativno ravnovesje in ne kot srečo. Ravnovesje znotraj svojih želja, potreb, možnosti, uspeha, in to na takšen način, da človek ne škoduje ne sebi ne drugim. So ljudje, ki so skrajno zadovoljni s sabo, pa oropajo banko in druge ljudi. In obratno: ljudje, ki so občutljivi do drugih, sebi pa škodijo ali se poškodujejo. Tudi to ni duševno zdravje. Ljudje prihajajo, ker trpijo. Trpijo zaradi strahu, ki se navzven kaže v različnih oblikah in simptomih.

Ampak če obstaja določeni imperativ sreče, h kateremu vsi težimo in je družbeno pogojen, potem si večina ljudi to predstavlja kot iskanje nekakšnega ugodja, ne pa kot ravnovesje.

Zagotovo. Živimo v družbi, ki deluje izrazito po načelu ugodja in ki do načela realnosti težko pride. Ta premik bi moral otrok napraviti že zgodaj v otroštvu. Otrok sprva deluje po načelu ugodja. Opustil naj bi ga med drugim in tretjim letom starosti, in to v varnem odnosu zaupanja. Takšnih odnosov je v moderni družbi premalo, ker sta v sodobnih družinah oba starša zaposlena in vse dneve odsotna, otrok pa je medtem v varstvu drugih ljudi. Ko vsi pridejo domov, si starša želita odsotnost nadoknaditi tako, da otroku ugodita bolj, kot bi bilo to zanj zdravo, denimo z materialnimi dobrinami. Otrok si želi igračo, ki je ne potrebuje. Mama ali oče mu jo kupita, ker mu sebe in svojega časa ne moreta dati. Pride do (za)menjave. Otrok začne misliti: če me ima nekdo rad, mi bo nekaj kupil, ki bo ugodil. Jaz pa moram delati tisto, kar od mene pričakujejo. Preskoka, da ga ima nekdo rad in od njega vseeno nekaj zahteva, je vse manj.

V besedilu imamo tri osebe, ki nočejo vzeti Črva. So podobne ljudem, ki pridejo k vam?

Te tri osebe sem doživela kot pristne. Še vedno se počutijo kot običajni ljudje, vendar v masi populacije s Črvom ne vedo, koliko časa bodo zdržali. Črva se bojijo, ker čutijo, da bodo s tem izgubili sebe. Ne zmorejo več tako živeti, ker so v manjšini. Vedo, da se dolgo ne bodo mogli več upirati temu, da morajo postati podobni drugim. Črv spreminja počutje ljudi. Daje občutek sreče, ki pa ni pristen. Duševno zdravje je uravnoteženost med pozitivnim in negativnim delom čustvovanja. Ni res, da je negativni del čustvovanja bolan, pozitivni pa zdrav. Zdrave so majhne količine obojega, bolan pa je lahko kvečjemu višek, eksces, in to bodisi v negativno bodisi v pozitivno smer. Besedilo govori o družbi, v kateri velja zmotno prepričanje, da je pozitivni del zdrav, negativni pa bolan. Tako nastane razcep. In trenutek, ko hoče človek določena čustva odstraniti, je bolan.

Tudi sodobna medijska realnost se je zreducirala na pozitivno plat čustvovanja. Z vseh strani nas bombardirajo s podobami sreče, odločnosti, samozavesti, moči, mladosti ...

To je spodbujanje narcistične patologije. Osnovna značilnost narcističnega človeka je že omenjeni razcep. Narcistična oseba ima ničelno toleranco do negativnega. V ničemer ne more biti srednji. Če ni najbogatejši, ni drugi najbogatejši, ampak nič. Tesnoba, bes in strah pred tem, da ni najboljši in torej v redu, ker samo to je v redu, so tako veliki, da aktivira vse svoje zmožnosti, da sebe in druge prepriča v svojo popolno podobo.

Kadar narcis pride v psihoterapijo, se to običajno zgodi v obdobjih, ko se mu kaj zelo zalomi, in praviloma ostane samo toliko časa, da se omnipotenca znova vzpostavi. Redkokateri ostane dlje. Če ostane, ga čaka soočenje z res bolečimi občutki, da ne ve, kdo je, da je v sebi prazen. Sploh se ne spomni, kaj so kdaj bila njegova resnična zanimanja, saj je moral biti od nekdanj, od vrtca naprej, najboljši v stvareh, ki so jih spodbujali družba in preko nje starši. Tako ni imel ne časa ne prostora ugotoviti, ali si teh stvari želi tudi sam. V resnici se narcisi nekje v sebi zavedajo, da niso tako popolni, kakor skušajo prepričati druge. Njihov največji strah je, da bi to prepoznal še kdo.

Bi rekli, da smo narcistična družba?

Ja. Mislim, da je tako tudi zato, ker smo tako potrošniško usmerjeni. Če si povprečna družina želi kaj privoščiti, iti na počitnice pa še kaj, morata zaslužiti oba starša. In vse dneve morata delati. Današnji delodajalci to od zaposlenih pričakujejo. Zato so starši veliko odsotni, usmerjeni so v svojo kariero v poklicu in so odtujeni od svojih otrok. Veliko posledic je v preteklih desetletjih pustila tudi permissivna vzgoja, ki otrok ni usmerila v princip realnosti, ampak je pretirano spodbujala princip ugodja in premalo postavljala meje.

Sistemski družinski terapevti vedo, da psihološke posebnosti potrebujejo tri generacije, da postanejo duševna bolezen. Babica je malo posebna, mama je nevrotična, otrok pa že duševno bolan. In spet bodo potrebne tri generacije, da se zdravje vrne. Mislim, da vsi moji pacienti naredijo veliko zase, še več pa za svoje otroke. Še posebej, če pridejo na psihoterapijo, preden jih imajo.

Predstavljajte si, da imate travnik, ki ga prečkate vedno po isti potki. Nekoč vam povejo, da je treba po drugi. Koliko časa bo trajalo, da se prva potka zaraste in druga tako izhodi, da boste spontano zavili nanjo? Je možno? Je. Ali gre hitro? Ne. Boste zavili na staro pot, ko boste v stiski? Pogosto še vedno.

V besedilu je vpisan paradoks: vse lastnosti Črva so pravzaprav dobre. Dobro je biti zadovoljen, vesel, motiviran, uspešen, pameten, hiter, povezan, odločen, priljubljen.

Črv daje lažni *self*, razvije del, ki ga želijo imeti vsi, nihče pa ni več pristen. In skupinica teh treh oseb v besedilu tega ne zdrži več. Klarin otrok prihaja domov in joče, ker je drugačen. S kliničnega vidika je to situacija, ko bi bilo treba zdržati in reči: »Nič hudega, če si drugačen.« Skupine so krute in posameznika, ki izstopa, izločajo. Kdo to zdrži in kako biti otroku v oporo ... Klara in njen mož nista zdržala pritiska večine in sta otroka zaščitila pred ravnanjem sveta. Skrajne situacije prinašajo situacije, ko se mora posameznik hitro odločiti. Ali sprejme vrednote družbe ali ne. Klara proti koncu besedila ne zdrži več, ker je različna od moža in sina, in zaradi tega trpi. To je moja razlaga. Raje žrtvuje sebe, kot da bi bila drugačna.

Črv je fantazija. V resnici je treba vložiti veliko energije v to, da se prepričaš, da si uspešen, motiviran, pameten. Ker življenje ni takšno: malo si uspešen, malo pa ne, kdaj se razumeš, kdaj tudi ne. Da si prikažeš realnost, ki je samo uspešna, prijetna in pozitivna, in da bi bilo takšno tudi notranje doživljanje, je treba en del doživljanja odrezati, zanikati – to ne pomeni pozabiti, temu rečemo disociacija. Vse, kar ne sodi notri, moraš potisniti ven. V življenju to v bistvu ni mogoče. V zavesti človeka se nenadoma pojavijo neprijetni občutki, spomini in situacije tako močno, da delajo težave. Če ne drugače, pa v sanjah, more zbujaajo, ljudje ne morejo spati. Kar je čez dan izrinjeno, pride na vrsto ponoči.

Med študijem smo vsak dan vodili evidenco o svojem počutju in ugotovili naslednje: kadar smo dobro, sploh ne razmišljamo o tem, da smo dobro, kadar smo slabo, pa se nam zdi, da smo kar naprej slabo. Smo v resnici večino časa nekje na sredini te lestvice počutja?

Situacije, ko smo res super, so v življenju redke in kratkotrajne: ko se zaljubimo ali ko se nam rodi otrok, ali ob doživljanju orgazma, ko diplomiramo, zmagamo na tekmi, pa še kdaj. Enako izjemne so tudi situacije, ki nas prizadenejo. Oboje so spomini in situacije, po katerih merimo čas. Vsakodnevno počutje niha v obe smeri. K meni hodijo ljudje, ki imajo težave z bipolarnostjo: »Depresiven sem.« Vprašam: »Pa ste kdaj tudi super?« Odvrnejo: »Ja, ampak tistega dela ne želim izgubiti.«

Kar je specifično človeško, je reflektiranje sebe in svoje izkušnje. Na ta način se v življenju osmišljamo. Drugi izraz za reflektiranje je mentalizacija, pomeni pa, da lahko pogledamo sebe od zunaj in druge od znotraj. Da si lahko rečemo: »Ta hip sem slabo, sem pa lahko tudi bolje.« Ta možnost bi morala determinirati odločanje, odnos do drugih, in to je najbolj specifično človeško. Črv te možnosti ne daje.

Spraševali so člani ekipe *Karaoke*.

Vam jeza uničuje življenje?

S Črvom vse je OK

Ime mi je Timotej. Vzel sem Črva. Postal sem boljši človek. Sprejel sem svoje napake. Ne jezim se nase ali na druge. Z ljudmi okoli sebe gojim strpne in spoštljive odnose. Ne kadim več. Zdravo se prehranjujem. Vsak večer grem spat ob isti uri. Vsako jutro vstanem tri ure pred odhodom v službo. Redno telovadim. Preden odidem od doma, pospravim. Redno prispevam donacije dobrotelnim društvom. Zavedam se, da nimajo vsi take sreče v življenju kot jaz. Zadovoljen sem s tem, kar imam. Srečo iščem v drobnih vsakodnevnih stvareh. Redno si prizadevam presegati samega sebe. Ljudi, ki so drugačni od mene, sprejemam v celoti in jih imam rad. Zaposlen sem v Plečnikovi cvetličarni na Žalah. »Odprt sem vse dni v letu.«

Gregor Gruden

Pobeg k sebi

NENAD JELESJEVIĆ

Karaoke nas sproščajo s svojo predvidljivostjo. Preprosto sledimo premikajočemu se besedilu na zaslonu in pojemo. Zmotiti se ne moremo, smo na varnem, čeprav smo v domišljijem svetu, v zavetju pop pesmi, ki jih imamo radi in jih bomo znali zapeti, tudi če ne pojemo prav dobro.

Karaoke so kičast ludizem z značilno zvezo: nastopajoči naslavlja občinstvo in je tudi del njega, ko posluša in gleda drugega nastopajočega (ti vlogi se izmenjujeta). Pozornost ni na eni sami osi med izvajalcem in gledalcem, temveč so te osi pomnožene in prekrizane, izvajanje je tako rekoč mrežno, zato lahko rečemo, da so karaoke razsrediščen, spektakularno razbremenjen pojav.

Drama Jureta Novaka *Karaoke* se naveže na to mrežno razsežnost z desetimi, priložnostno izmišljenimi pesmimi, ki se izvajajo kot karaoke. Tkejo povezovalno nit med replikami in širijo pomenskost besedila kot celote. Sporočilo drame lahko bolje razumemo, če imamo v mislih fenomen biopolitike.

*

Michel Foucault opozarja na vstop oblastne (nadzorne, represivne, informacijsko-tehnološke, menedžerske) paradigme v posameznikovo podzavestno, kjer je lahko ponotranjena tako, da vsako vitalnost podredi izčrpanju in prid vzdrževanju hierarhičnega načina upravljanja družbenih vprašanj; ta pojav imenuje biopolitika.

V biopolitični stvarnosti so osebna stanja skrčena na »zadeve«; velja pravilo, da naj vsak svoje probleme rešuje sam. Sfera skupnega je uzurpirana (v Sloveniji je tak primer plačevanje deleža javnega zdravstvenega zavarovanja korporacijam, uzurpacijo pa se prikriva s poimenovanjem plačila z besedo »dopolnilno«). V biopolitičnih razmerah je politika kot stvar skupnega podvržena sistematičnemu izbrisu, nadomeščena pa je s prividom politike, imenovanim parlamentarna demokracija.

Ko se je čedalje težje umakniti iz kolesja Imperija (berite istoimensko knjigo Antonia Negrija in Michaela Hardta), se pogosto zatekamo k različnim sredstvom, ki nam omogočajo občasne psihološke premore: opiat, alkohol, psihoaktivna zdravila, pomirjevala, poživila. Razpon substanc se giblje od močnih in smrtno nevarnih mamil do povsem prirodnih, kot sta navadna čokolada in cigareta. Kaj, če bi obstajalo univerzalno sredstvo, ki bi zagotavljalo trajno srečo?

V romanu Aldousa Huxleyja *Krasni novi svet* iz leta 1932 je to sredstvo soma. Ob rednem uživanju zagotavlja (navidezno) srečo, trajno potešitev in poslušnost podanikov nedotakljive, tako rekoč abstraktne, podzavestno ponotranjene oblastniške strukture ene in edine globalne države. V njej je represija tako močno utrjena, da izhoda skoraj ni. Huxleyjeva distopija izostri zavedanje o dejstvu, da na prepovedih in dobičkonosni logiki temelječi ustroj za vsako

WORMTECH

ceno vzdržuje status quo. Strukturne pretrese nadomeščajo kozmetične spremembe. Ta pojav se v našem času kaže kot denimo preurejanje mestnih središč v gentrificirane potrošniške cone pod krinko oživljanja javnega prostora.

*

Podobno kot soma v *Krasnem novem svetu* je v *Karaokah* čudežno sredstvo za zagotavljanje sreče oziroma odpravo vseh skrbi, stisk in nelagodij poseben Črv. Vsakdo ga lahko zaužije, da se reši tesnobnega bremena, s tem pa prispeva k večanju množice srečnežev oziroma nemotenemu delovanju sistema.

Klasični represivni aparati postanejo odvečni, saj je vsak svoj policaj in dobrohotnež. Vsi so tako zelo srečni, videti so pa melanholično odtujeni in samozadostni. Psihologija situacije v baru s karaokami pušča vtis, kot bi bila sreča pospravljena v formalin, iztek dialogov v sprijaznjenje z usodo pa ta vtis le okrepi.

Prej kot vprašanje, kaj je sreča, se zastavlja vprašanje njene kakovosti. Zakaj nenazadnje ne bi nekaj pogoltnili ali si dali vsaditi podkožni čip, če nas bo to naredilo srečne? A ta možnost nas vrne k izhodiščnemu vprašanju. Tehnološka razsežnost osrečevanja nas pripelje v skrajnost: vsakdo je lahko srečen na osebni ravni (s podporo kemije, tehnologije, fitnesa, lepotne kirurgije, denarja itd.), toda ali je individualna sreča zares (od)rešitev, mar ni *biti* srečen uresničljivo le med sobivanjem z enakimi?

V tem scenariju, v tem svetu brez pretresov, delujejo vmesni songi kot nekakšno kontrastno sredstvo. Verzi na zaslonu so edina vez s skupnim, so algoritmi čutnega, ki varuje pred popolno utonitvijo v sivino odtujitve. Temu ironično pritrjuje glas Režije, ene izmed štirih likov *Karaok* (avtorjev alter ego): »Pomembna je interakcija med subjekti. Z deljenjem izkušnje širijo svoja obzorja.«

*

Sobivanje z enakimi pa terjá zavedanje o pomenu skupnega. Kar je ostalo od modernističnih zastavkov socialnega (tako v kontekstu socialistične in socialno naravnane zahodne države kot v anarhičnem kontekstu), so okruški skupnega, ki prosto plujejo po mobilnih aplikacijah in na krajih fizičnih srečanj, kot so nočni klubi in bari s karaokami, najbolj obiskani ob koncu delovnega tedna. Te okruške lovimo občasno in mimogrede, saj za stalno osrečevanje menda nimamo dovolj časa.

In ravno v razmerah razbitega skupnega karaoke pritegnejo pozornost. Čeprav same po sebi zagotavljajo zgolj zabavo, lahko sprostijo neki emancipatorni naboj. Med (skupnim) petjem, ki učinkuje kot povezovalni užitek, se sproščajo psihološke zavore, posamezni nastopi soustvarjajo vzdušje odprtosti (neke potencialnosti), pri čemer poistovetenje priložnostnih pevcev s slavnimi izvajalci popularnih pesmi prispeva k demistifikaciji zvezdnitva. Vse to odpira polje možnega v nemogočem (v skrajno biopolitičnem kontekstu je nemogoče biti svoboden) oziroma možnost uresničitve naše ultimativne želje: osvoboditi se.

Ta osvoboditev oziroma projekcija osvoboditve ne bo nič manj pomembna, če jo dojemamo kot eskapizem, saj dejansko pomeni uresničitev neke utopije: *utopije kot življenja želje* sredi razmer nesvobode in kljub naši pripetosti

Ne vidite smisla?

na biopolitični ustroj; želje, ki ne izključuje kritike, niti je ne posreduje aklamativno, temveč jo ponotranja, da bi jo performirala oziroma povnanjila.

*

Fenomen popa, katerega izraz so tudi karaoke, zaznamuje izzivalna dvoumnost: po eni strani temelji na kupoprodajni logiki, po drugi pa je pogosto široko in tudi prosto dostopen. A pop je, kljub svoji komercialni razsežnosti (ki terja krčenje umetnosti na golo zabavo oziroma poenostavitev izraza na način, da morebitnih kritičnih sporočil ne razpira, temveč jih nevtralizira), morda edina »industrija«, ki se nenehno izmika dokončnemu zapiranju ustvarjalnega polja. Prav zaradi tega je mogoče *protislovje, da je pobeg v pop lahko pobeg/vrnitev k sebi*, v pomenu uresničitve utopije kot življenja želje. In ker ima pop skupnostni potencial, je ta vrnitev lahko tudi vrnitev k skupnemu.

Ali in kako pretrgati pri vsakem drugačno vez, ki preprečuje osvoboditev oziroma brezpogojno in brezmejno srečo? Vprašanje oditi ali ostati (pri)vezan, ostati torej v coni udobja (svobode, ki to ni?), pa ni nujno stvar lastne odločitve, tu je nujno pomisliti na vse in vsakogar: ogromno nečloveških živali si razveze in odhoda preprosto ne more privoščiti, saj živi v inženirsko zasnovanem suženjstvu – na farmah, v živalskih vrtovih, cirkusih, kletkah, laboratorijih, akvarijih. Tudi vsakdanji prizori psov na vrvici nas opominjajo, da udomačevanje (civilizacija), tako v primeru nečloveških živali kot tudi v pomenu discipliniranja državljanov, še kako vpliva na svobodo.

*

Huxley nas je pred skoraj stoletjem opozoril na prihodnost, v kateri bo ukinjena zasebnost in zagotovljena navidezna sreča za vse, danes pa so folklor resničnostnega šova in tehnike odprave zasebnosti že vpete v družabna omrežja in nadzorne mehanizme.

V teh okoliščinah nas *Karaoke* vračajo k (uresničeni) Huxleyjevi viziji in opozarjajo na kronično vprašanje sreče, predvsem pa spominjajo na dejstvo, da potencial osvoboditve vedno vzklije na izmuzljivem terenu skupnega. Tako tudi Novakovi liki potrebujejo pozabljeni bar s karaokami kot zatočišče: »Tu je zavetje zdaj / tu je za zgube raj,« slišimo v enem izmed songov. Umik je priložnost, da spregovorijo o svojih čustvih in tesnobi, ki se ji, tako je videti, ne morejo izogniti.

Klaro, Petra in Timoteja zaznamuje čustvena izpraznjenost, odnose površnost, nakazane družbene okoliščine pa odsotnost solidarnosti. Toda ostanki človeškosti in želja po izmenjavi misli in čustev kljubujejo depresiji. Med izmenjavo nastaja skupno; če kdaj, se prostor potencialne svobode ustvarja med petjem. Majhen prostor in kratek čas svobode. Kratkotrajnost osvoboditve je ključni poudarek drame. Druge in nadaljnje konotacije so prepuščene domišljiji in premisleku gledalcev.

Petje kot družabno početje gotovo lahko obudi skupno in spodbudi potencial osvoboditve. Izziv je razširiti tovrstno izkušnjo onkraj biopolitičnega, živeti vsak dan in ne le ob koncu tedna, »pobegniti« k sebi, da bi živeli lastno željo.

WORMTECH

JURE NOVAK

Karaoke

2019

Sci-Fi Musical Drama

First Staging

Opening 27 December 2019**Opening for guests 10 January 2020**Director **Jure Novak**Composer, author of music arrangements and corepetitor **Uroš Buh**Dramaturgs **Petra Pogorevc** and **Anja Krušnik Cirnski**Set designer **Urša Vidic**Costume designer **Dajana Ljubičić**Choreographer **Leja Jurišić**Video designer **Vid Šubic**Language consultant **Martin Vrtačnik**Lighting designer **Andrej Koležnik**Sound designer **Sašo Dragaš**Music was recorded by **Uroš Buh**, **Jošt Drašler** (bass guitar) and **Manca Udovič** (piano).Programming and mixing recordings by **Gal Butenko Černe**.We thank **Club Daktari** for their hospitality during the shooting of promotional video.Stage manager **Lejla Žorž**Technical director **Janez Koleša**Stage foreman **Matej Sinjur**Technical coordinators **Branko Tica** and **Boris Britovšek**Sound and video master **Tomaž Božič**Lighting masters **Aljoša Vizlar** and **Janez Vencelj**Hairstylist **Jelka Leben**Wardrobe mistress **Angelina Karimović**The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

Director **Karin Komljanec**Klara **Viktorija Bencik Emeršič**Peter **Gašper Jarni**Timotej **Gregor Gruden**

Karaoke is a sci-fi musical drama about the imperative of happiness and success. It is practically an obligation in the contemporary world for individuals to be happy. Happy men, women and children on commercial posters and in video ads constantly show us how to become happy ourselves. What does happiness, which can be chemically proved in a lab, even mean? Why is it that high on the scale of contemporary values? Furthermore: why is happiness the only value we do not doubt, which is inherently good?

The play *Karaoke* is to take us into a city ruled by a Worm. It crawls into one's skull and latches onto the brain stem. It makes its hosts happy and successful, abating fear, doubt, bad self-image, vices and addictions. The Worm is perfection. Almost everyone has the Worm, almost everyone is perfect. Only a few still persist without it and seek the company of equals in the abandoned part of town, in a small karaoke club. The only places where they dare to express genuine emotions are the sound-proof cabins where music is played. There, they sing what they hide on the outside.

Moreover, *Karaoke* researches the differences between our public, perfect images we display on social networks, and our private, true stories. It questions the reasons why anyone might refuse perfection, eternal happiness, and why a lot of people might want it nevertheless.

Does a world in which everyone keeps getting better, withhold any more space for those who are imperfect? If we are unsatisfied, are we going to change the world or ourselves?

A drama for four actresses and actors (three without the worm and one worm-host) conveys its multilayered message through dialogue and songs, action and humor, and by subverting some characteristics of the musical genre. The entertaining, communicative and relatively carefree *Karaoke* will make us look deeper into the more serious parts of contemporary life. Good sci-fi perceives the existing social and technological movements with precision, extrapolates and stresses them to set up a mirror image of the given moment.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Hišna centrala +386 (0)1 4258 222

Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred
predstavo, e-naslov blagajna@mgl.si

E-naslov **info@mgl.si**

Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniška vodja

Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja

Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka

Eva Mahkovič dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka

Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL

Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa

Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja

tel. +386 (0)1 4255 000

Branka Lepšina koordinatorka in planerka programa

tel. +386 (0)1 2514 167

Katarina Koprivnikar koordinatorka trženja

tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska

tel. +386 (0)1 4258 222

Zdenka Močilnik blagajničarka in informatorka

tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice),

Saša Hren Koritnik, Mojca Slovinc, Aleš Kardelj

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

Eva Mahkovič (predsednica), **Alen Jelen, Tone Peršak, izr. prof. dr. Katarina Podbevšek, Matej Puc, Nina Valič**

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega

Letnik LXX, sezona 2019/2020, številka 6

Izdaja Mestno gledališče ljubljansko

© 2019 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**

Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovič, Petra Pogorevc, Ira Ratej**

To številko je uredila **Petra Pogorevc**

Lektor **Martin Vrtačnik**

Avtor fotografij **Peter Giodani**

Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **Collegium Graphicum**

Naklada **300 izvodov**

Ljubljana, Slovenija, december 2019

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

DRAMSKO BESEDILO

JURE NOVAK

Karaoke

2019

Klara v hiperurejeni maniri pregleda vse kotičke kabine. Z nasmeškom. Prepriča se, da je res sama.
KLARA: Halo? (Na mikrofon.) Halo?

Za trenutek postane. Še enkrat preveri, ali je sama.

...

Nato se razstavi – držo z mehča. Obraz sprosti.

Olajšanje. Iz grla se ji izvije skoraj živalski zvok.

KLARA: Aaaargh! Ooooo! Blijah. Ugh. Mrrrh. Ugh.

Blaaah.

Stresa se in opleta z glavo. Poskakuje na mestu.

Zasliši zvok. V trenutku zamrzne. Približajo se

koraki. Klara se pri priči sestavi nazaj v popolno in

nasmejano žensko.

Tišina.

Čaka.

REŽIJA: Dame, gospodje, prijatelji.

Vsi vemo za Črva.

Črv je sreča. Popolnost. Uspeh.

Vsi poznamo zgodbe o uspehu. S Črvom spreminjamo svet na bolje. Na lepše. Črv je prihodnost.

A vedno se najde kdo, ki ne zmore sprejeti napredka.

....

Klara je nova.

Klara si oddahne. Zapre oči. Zadiha.

REŽIJA: Se kdo še spominja? Nejevolje?

Nezmožnosti odločanja? Zavisti? Jeze?

Si sploh še predstavljamo, kako je bilo?

Klara je nova. Ni pa edina.

Čez čas.

KLARA: *Srečna?*

Diana Vesel: *Srečna*

Jaz sem srečna
in vesela,
tako čila in vedra
in vse.

Tako noro, noro
sem dobro,
tako dobro, dobro
mi gre.

Jaz sem srečna,
tako srečna,
tako srečna,
da pojem vse dni.

Zato pojem,
da zapojem,
kako noro
srečni smo vsi.

Medtem je prišel Peter.

KLARA: O.

PETER: Živjo!

KLARA: Am.

PETER: Živjo.

KLARA: Ži... Dober dan.

PETER: Peter.

KLARA: O.

PETER: In ti si?

KLARA: Klara.

PETER: Živjo, Klara.

...

PETER: Klara?

KLARA: Ja?

PETER: Kako si?

KLARA: Super! Super. Odlično. Res dobro.

PETER: Me veseli.

KLARA: Pa vi?

PETER: Naravnost genialno.

KLARA: Super.

PETER: Ja.

KLARA: Ja.

...

KLARA: Prišla sem ... malo pet.

PETER: Ja, zato smo tu.

KLARA: Pet, ja.

PETER: Paše, ne?

KLARA: Super je!

PETER: Me veseli.

...

KLARA: Pa vi?

PETER: Se lahko tikava, Klara?

KLARA: Joj, ne vem.

PETER: Bolje tikava kot stikava.

KLARA: O.

PETER: Šala.

KLARA: Grozni ste!

PETER: Grozen si.

KLARA: Kaj?

PETER: Si. Grozen si.

KLARA: O.

PETER: No?

KLARA: Grozen ... si.

PETER: Hvala.

...

PETER: Še enkrat?

KLARA: Kaj?

PETER: Srečna.

KLARA: Kaj? O. Lahko.

PETER: *Srečna.*

Bonboni: Srečna

Dva sva srečna
in vesela,
tako čila in vedra
in vse.

Tako noro, noro
sva dobro,
tako dobro, res,
nama gre.

Jaz sem srečna,
tako srečna,
tako srečna,
da jočem vse dni.

Mislil, pojem,
hotela sem reči – pojem,
tako srečna,
da pojem vse dni.

Zato pojem,
da zapojem,
kako noro
srečni smo vsi.

...

PETER: He. Tole je pa bil ... spodrsrljaj.

KLARA: Joj.

PETER: Ne, ne, v redu je, Klara.

KLARA: Ne. Joj. Mislim, super. Super, droben
spodrsrljajček. Napakica.

PETER: Mhm.

KLARA: Nisem dobro ... videla ...

PETER: ... besedila.

KLARA: Ja. Besedila.

PETER: Mhm.

KLARA: Ker sem super.

PETER: Mhm.

KLARA: Ja!

...

PETER: Jaz tudi. Naravnost genialno.

KLARA: Ja.

///

REŽIJA: Jaz, recimo, sem bila že prej v redu.

Življenje sem imela urejeno. Zjutraj sem tekla,
ob torkih in četrkih sem imela popoldansko
jogo, abonma prav v tem gledališču in še
enega v filharmoniji. Redna srečanja
s terapevtko, vikend tečaji čuječnosti.

Za otroke se s partnerjem nisva odločila.

Javila sem se, ko je naše podjetje Wormtech
vpeljalo pilotski program očrvičenja. Morda se
me spomnite s TV in internetnega oglasa.

»S Črvom vse je OK.«

Ne? Nič hudega.

///

KLARA: Bom šla ...

PETER: Ostani.

KLARA: Oprostite. Z veseljem, ampak moram.

Čakajo me.

PETER: Oprosti.

KLARA: Kaj?

PETER: Oprosti. Ampak moram.

KLARA: O. Ja. Oprosti.

PETER: Ostani.

KLARA: Kaj?

PETER: Ostani še malo. Še en komad.

KLARA: O. Joj. No, prav.

PETER: Kaj greva?

KLARA: Ne vem.

///

REŽIJA: Zatakala sem si oči. Vse prej je bila bleda
kopija.

Kako res živi smo. Kako bolj resnični. V vsakem
trenutku. Kako žive barve nas obkrožajo. Kako
prijetni zvoki. Kako vse diši.

Pri čustvovalni terapiji je dejavnik pravilna in
zložna izbira pevskega materiala ključna.
Subjekte moramo k prečiščenju pripeljati
previdno.

///

Mladi očetje: Kako lepo

Kako lepo, da si prišla
prav ta večer, prav sem, prav ti.
Le dobro družbo sem želel,
le tvoj par bisernih oči.

Kako lepo, da sem prišla
prav ta večer, prav sem, prav jaz.
Le dobro družbo sem želela,
le žameten, sanjav tvoj glas.

Kako lepo, da sva prišla
prav ta večer, prav sem, oba.
Le dobro družbo sva želela,
le stik, samo utrip srca.

Kako lepo, da zdaj sva tu,
kako lepo, kako res prav.
Večer ta, večer, in svetel
za zmerom nama bo ostal.

...
 PETER: A ne?
 KLARA: Kaj?
 PETER: Ne? No?
 KLARA: Ja. Super.
 PETER: Bolje, ne?
 KLARA: Ja. Super. Iz napak se učimo.
 PETER: Učimo.
 KLARA: Oto vedno reče: »Ni panike!«
 PETER: Ni, ne. Ni panike. Če česa ni, ni panike.
 ///
 REŽIJA: V podjetju sem napredovala že prej, a le do projektne vodje. Nisem razumela. Vedno sem iskala probleme, se spraševala, zakaj se nekaj ne da, potrebovala sem razloge, dobre razloge, da nekaj naredim.
 Zdaj vem. Zdaj se vedno vprašam: Zakaj pa ne? Vse je mogoče. Vse se da. Zdaj sem skrbnica za ključne stranke.
 ///
 KLARA: Sem mislila iti –
 PETER: Ostani.
 KLARA: O. Kaj?
 PETER: Ostani. Še malo.
 KLARA: Ne, saj me je veselilo, da sem vas – da sem te spoznala. Ampak moram –
 PETER: Še malo. Bova skupaj super.
 KLARA: O. OK.
 ///
 REŽIJA: Začetni odpor je naraven. In pričakovan. Vedeli smo, da določen odstotek subjektov integracije ne bo sprejel zlahka. Sčasoma smo poiskali zmerne, naravne in nenevarne metode za ... habilitacijo.
 Prav danes sem se na poti sem ustavila, ja, kar ustavila sredi ulice, in se zazrla v ljudi, ki so hodili mimo. Koliko nasmejanih obrazov, koliko miru in odločnosti. Nihče več ne tava, nihče več ne blodi. Vsi vemo, kam gremo in gremo z veseljem. Mimo mene so hodili urejeni, lepi ljudje z iskrami v očeh. Slišala sem tople, odprte besede iskrenega kramljanja, nobene jeze, nobenega strahu. Nihče ne hiti, nihče ne postopa.
 No, nekaj jih je še, ampak tudi zanje znamo zdaj poskrbeti.
 ///
 KLARA: Peter. Peter. A si ti ... brez?
 PETER: Ja. Ja, brez sem.
 KLARA: O. O, kako super.
Si oddahne.
 KLARA: Kako lepo.
 PETER: Ti tudi.
 KLARA: Kaj?
 PETER: Ti si tudi. Brez.
 KLARA: Ja. Ja, jaz tudi.
 ...
 PETER: No?
 KLARA: Kaj?
 PETER: Zdaj mi boš povedala, zakaj.
 KLARA: Grozen si.
 PETER: Ampak povedala mi boš pa vseeno.
 KLARA: Ne, ne bom. Grozen si.
 PETER: OK, oprost, nič slabega nisem mislil.
 KLARA: Mhm.
 PETER: Ne, res, zanima me.
 KLARA: Morala bi ga imeti.
 PETER: Kaj?
 KLARA: Črva. Morala bi ga imeti.
 PETER: Zakaj.
 KLARA: Morala pač.
 PETER: OK.
 ...
 KLARA: Oto ga ima.
 PETER: Oto?
 KLARA: Moj mož. Oto. In Samo. Moj sin.
 PETER: Oto.
 ...
 ///
 REŽIJA: Ključna je seveda tudi diagnoza vzrokov in razlogov.
 ///
 KLARA (*zajame sapo*): Nismo ... nismo mislili. Potem pa je mali hodil iz šole tako ...

poklapan. Da nima prijatelj. Da ga nihče ne mara. »Mami, vsi so tako veseli, jaz sem pa žalosten. Mami, zakaj mi nismo veseli. Tudi oči ni veseli. Drugi očiji se smeji. Mami, mami, zakaj jokaš?«
 Z Otom sva ležala v tišini. Budna. Cele noči. Spomnim se. On je vzdihnil. Ahh ... In sem otrpnila. Kdo bo prej rekel. Pa nič. In sem jaz izdihnila. HUUU. In tako sva: »Ahh, huuu.«
 Samči pa je prihajal k nama v posteljo. Potem sem enkrat rekla: »Oto. Oto, kaj pa, če bi ...«
 »Ja,« je rekel. »Za Samčija.« Ja. »Ja,« sem rekla, »za Samčija.«
 In sem šla. Po tri.
 »Samči. Samči, zapri očke. Daj. Pa odpri usta.«
 Najprej se mu je zaletelo. Javknil je. In zakašljaj. Potem pa se je umiril. In me pogledal. Z nasmehom. Očke so se mu tako zasvetile. »Mami, mami, ne jokat. Jaz sem vesel.«
 Brrrr.
 Oto ga je sam vzel. Splaknil z viskijem. Jaz pa ... Jaz sem ga pa držala v pesti. Pred ust. Nisem ... Oba sta me gledala.
 Z nasmehom.
 Kašljala sem. In šla na stranišče. Ga vrgla noter. Potegnila vodo.
 Pogledala sem se v ogledalo. Se nasmehnila. In šla nazaj k njima.
 Ne morem. Ne morem.
 Bljah.
 PETER: OK. OK boš. Vse bo OK.
 ///
 REŽIJA: Vem, da prepričujem prepričane, pa vendar: morda je med vami še kdo, ki si ne upa, ki ne zmore.
 Ne bojte se. V Wormtechu smo tu z vami in za vas. Naša misija, naše poslanstvo sta preprosta: narediti svet lepši, boljši. In kako spremenimo svet? Tako, da najprej spremenimo sebe. Če bomo mi boljši, bo boljši

tudi svet. Če bomo mi srečnejši, bo srečen tudi naš partner, naš prijatelj, naš znanec.
 So pa tudi bolj ... težavni subjekti. Pri nekaterih je prognoza ... vprašljiva.
 ///

Rožnati levi: *Mirna kri*

Mirno kri.
Le mirno kri.
Čeprav se zdi,
da vse stvari
gredo narobe.

Le mirno kri,
odpni si
vse te skrbi,
naj gredo proč
vse te tegobe.

Globok vdih.
Tvoj svet je tih
in tvoj utrip
vsaj za ta hip
naj umiri se.

Le mirno kri,
vzemi si
trenutek zase,
mir naj zraste
ti v duši.

*Ob začetku pesmi se Klara zdrzne, prisluhne.
Umakne se k nasprotnemu zidu. Preplašeno
poslušča. Peter si kima. Ko Timotej odpoje, se mu
iz grla izvije grob krik olajšanja. Zadovoljen je.*

///
REŽIJA: Pomembna je interakcija med subjekti.
Z deljenjem izkušnje širijo svoja obzorja. In če
spoznajo tujo zmoto, so na dobri poti
k razkrivanju lastne.

///
KLARA: O.
TIMOTEJ: Kaj? Hej.
PETER: Zdravo, Tim.
TIMOTEJ: Ti.
PETER: Jaz.
TIMOTEJ: Marš.
PETER: Timotej, Timotej, nikar se ne repenči, saj
veš, da ni dobro zate.
TIMOTEJ: Marš v tri p...
PETER: Heh.

...
KLARA: Živjo.
TIMOTEJ: Hej.
KLARA: –
PETER: To je Klara. Malo je plašna.
KLARA: Ne pa nisem.
Zdravo – Timotej.
TIMOTEJ: Tim.
KLARA: Tim.

...
KLARA: Tim, a ti si tudi ... a on je tudi ...
PETER: Brez Črva. Je, ja.
TIMOTEJ: Kaj pa ti veš?!

PETER: Daj no, Timotej. Kdaj si pa še videl, da bi
se kdo od njih takole repenčil.
TIMOTEJ: Vseeno te to nič ne briga.

...
TIMOTEJ: Zdravo, Klara. Ja. Brez sem.

...

///
REŽIJA: Stanje je idealno. Subjekti so sproščeni in
lahko v intimi raziskujejo vzroke za svojo
deviacijo.

///
KLARA: O, uau. Uau. Sploh nisem vedela, da ...
A vidva sta ... Kako sta pa vedela ... Uau.
PETER: Jaz sem ga našel.
KLARA: Kaj?
PETER: Ta plac. Pišem za ... Pisal sem za portale.
Pa so bili komentarji. Ko so še bili.
KLARA: Komentarji?
PETER: Ja, da je ... da so še prostori, kjer se da. Biti.
TIMOTEJ: Pha!
PETER: Kaj spet?
TIMOTEJ: Ti si ga našel.
PETER: OK. Ja. Tim je že bil tu. Inventar.

...
KLARA: Ampak potem sta ... vidva sta ... že ves
čas ...?
PETER: Pisal sem o stvareh, ki so narobe.
Pomembne. Korupcija. Kriminal.
Nesposobnost. »Kdo bo to bral?« »Ljudje
nočejo slabih novic. Vse gre na bolje.« Na
koncu smo delali samo še: »10 noro lepih
presenečenj.« Pa: »Ne boste verjeli, kako je
osrečil svojo mamo.«
Tega nisem mogel. Pisati.

...
TIMOTEJ: Tok tok.

Tišina.
TIMOTEJ: No? Kdo je?

Tišina.
TIMOTEJ: Kdo je!

PETER (*tih*): Kdo je?
TIMOTEJ: Črv?

PETER: Črv kdo?
TIMOTEJ: Ni važno, vsi smo isti.

Samo Timotej se smeji.

///
REŽIJA: Koliko časa vržete stran? Koliko ur, dni,
tednov gre v prazno, dobesedno v prazen

tek, ko »polnite baterije«, »nabirate moči«?
Ko cincate, namesto da bi se odločili? Ko
buljite v ekrane, samo da vam ne bi bilo
treba razmišljati? Koliko praznih ur, ko se
premetavate po postelji v strahu in dvomu,
namesto da bi spali?
Dovolj! S Črvom bo ves vaš čas zares
vaš! Izkoristite vsak uro, vsak trenutek, za
doseganje ciljev, za izpolnjevanje želja!

///
KLARA: Nič. Bom šla.
PETER: Kam?
KLARA: Kaj?
PETER: Kam boš šla?
KLARA: Domov.
TIMOTEJ: Ph!
KLARA: Kaj?
PETER: Nimaš kam.
TIMOTEJ: Ja, ne seri.
KLARA: Kaj. O. Gospoda –
PETER: Nimaš kam.
KLARA: O. Kaj?
PETER: Zunaj so samo še oni.
KLARA: Vem. Ampak. Saj. Gre.
TIMOTEJ: Ph!
KLARA: Ne, res. Saj gre.
PETER: Mhm. No, pa pojdi. Daj. Nasmešek. Joške
ven. Trebuš noter. Hopa.

...
KLARA: Malo lahko še ostanem.
TIMOTEJ: Ph!
KLARA: Kaj?
PETER: Vsake toliko časa se pojavi kdo nov. Kot ti.
Malo ostane.
TIMOTEJ: Malo.
PETER: Potem gre. In ne pride več sem.
KLARA: O. Kaj?
PETER: Mislim, da jih midva dokončno prepričava.
A ne, Timotej?
TIMOTEJ: Mrš.
PETER: He.
...

///

TIMOTEJ: Poslušaj to foro! Prideta dva
s Črvom v bar –
Bedna fora. Oni ne hodijo v bare.

Samo on se smeji.

///

KLARA: Slišala sem, da ... da je tukaj ... A vidva sta
že dolgo –?

PETER: Izolacija.

KLARA: Kaj?

PETER: Izolacija. Tukaj nas nihče ne sliši. In ne vidi.
Lahko smo. ... »Lahko samo smo.«

///

REŽIJA: Kadar interakcijo vodimo, je pomembno,
da govorimo v jeziku, ki ga subjekt razume.

///

Mirne glave: Varni

V redu je.

Tukaj ste varni.

Srečni vam tu ni treba bit.

Niti uspešni. Ali čvrsti. Ali dobri.

Lahko ste zgube. Ali v riti. Ali šit!

Pri nas vam je vedno lahko dolgčas.

Lahko ste umazani in bolni, slab primer.

Butasti, ogabni in brezvezni.

Lahko le ste. Perverznej. Gnida. Zver.

Tu je zavetje zdaj,

tu je za zgube raj,

tu ste nihče,

a varni pred ljudmi.

Lahko sovražite

ali prezirate

ali bentite

in se jočete.

V redu je.

Tukaj smo varni.

Srečni nam tu ni treba bit.

Niti uspešni. Ali čvrsti. Ali dobri.

Lahko smo zgube. Ali v riti. Ali šit!

Tu notri nam vedno lahko je dolgčas.

Lahko smo umazani in bolni, slab primer.

Butasti, ogabni in brezvezni.

Lahko le smo. Perverznej. Gnida. Zver.

Tu je zavetje zdaj,

tu je za zgube raj,

tu smo nihče,

a varni pred ljudmi.

Lahko sovražimo

ali preziramo

ali bentimo

in se jočemo.

PETER: No, to.

KLARA: O.

TIMOTEJ: Štiri komade si lahko izbereš, peti je pa
določen.

KLARA: O.

PETER: Par stavkov je. Glej: »A lahko gremo?«

REŽIJA: Prostor za čustvovanje lahko vedno
zapustite!

PETER: E.

TIMOTEJ: Mprfm.

PETER: Lahko samo smo. Pa še *Varni*.

Pesem se začne.

TIMOTEJ: Stop.

Pesem se ustavi.

KLARA: O.

PETER: Pomaga, ne?

TIMOTEJ: Klinc pomaga.

PETER: Ne da jaz rabim.

TIMOTEJ: Klinc ti rabiš.

PETER: Timotej, ne preklinjaj pred damo.

TIMOTEJ: Hmpf!

PETER: Klara?

KLARA: A?

PETER: Pomaga?

KLARA: Ja. Ne. Ne vem. Tako sem ... nisem ...

PETER: No, daj, odloči se.

KLARA: Grozen si.

TIMOTEJ: Mah, on se samo ven meče. V resnici je
isto v pizdi kot vsi mi.

PETER: No, no, Timotej.

///

REŽIJA: V terapevtskem odnosu govorimo o več
nivojih refleksije tega – odnosa. Subjekti, ki nas
obiskujejo dlje, sčasoma razvijejo določeno
stopnjo zavedanja, poznavanja sistema interakcij.
V takem primeru jim je smiselno ustreči. Pri tem
skrbno pazimo, kdo vodi proces.

///

...

KLARA: A se spomnita, kako se je začelo? Na netu
so bili tisti oglasi. Povečaj penis, pa izgubi kile,
pa bodi srečen. Direkt. Srečen.

PETER: Mhm.

KLARA: Najprej smo vsi mislili, da je zajebancija.
Nekaj za klikati. Ampak potem so pa dobili
zvezde. Spomnim se, ko je bil tisti igralec na
poročilih.

PETER: Hm ...

KLARA: Na poročilih. Tisti, ta lepi. Kaj je že?
Iz Amerike. Da je imel težave. Da je delal
samomor. Potem pa je bil super. Srečen. Pa
tista črnka, ki poje. Je rekla, da bo zdaj samo
še lepe stvari pela.

TIMOTEJ: Ne gledam TV-ja.

KLARA: No, na poročilih sta bila. In voditelj je
tudi izgledal, kot da je – ma super je izgledal.
Pa enega soseda sem imela, ki sploh ni šel iz
stanovanja. Če pa je nesel smeti, je smrdel po
šnopsu. Potem pa mi je enkrat prinesel rože.
Je rekel, da je dobil službo pa da je vesel, in
mi je prinesel rože. Pa ni nič smrdel po šnopsu.
Oto je rekel, da stoprocentno nekaj hoče. Da
naj mu ne odpiram. Ampak mislim, da ni nič
hotel.

PETER: Saj. Ničesar več nočejo. Samo so.

TIMOTEJ: Idioti.

KLARA: Hej! Samo že ni – idiot. Pa Oto tudi ne.

...

KLARA: Pogleda me pa tudi ne – tako. Sploh me
več ne pogleda – tako.

...

KLARA: In Samči – ne pride več v posteljo.

PETER: Saj. To te jebe. Postelja.

KLARA: Peter!

PETER: Tu govorimo o resnih stvareh. Smislu.
Filozofiji.

Jaz ne morem biti – raven. OK? Vsi so tako
ravni. Isti. Jaz moram čutiti stvari, OK? Ne
trpeti, to je butasto, ampak čutiti. Pa misliti.
Meni ne sme biti vseeno.

///

REŽIJA: Pomislite – na Črva. Vedno pravimo:
prijetno s koristnim. In kaj je boljšega od
kreativnega, ekspresivnega okolja? Za

sprostitev. Za mir. Pomembno nam je, kako se počutite. Tu smo, da se imate dobro. Da ste srečni. Zadovoljni. Uspešni. Zaradi vas. Ste že pomislili – na Črva?

KLARA: Hej!

PETER: Ja. Jaz tudi ne razumem. Včasih se vklopi kar samo od sebe.

TIMOTEJ: Peter misli, da je avtomatika, jaz pa mislim, da je nekdo tukaj.

KLARA: A pa ... a lahko gremo?

REŽIJA: Prostor za čustvovanje lahko vedno zapustite!

KLARA: Zares ... gremo? A vejo?

PETER: Vseeno je.

KLARA (*šepeta*): Vejo. Vsi vejo. Saj se nasmiham, ko hodim po ulici, režim se kot ena krava. Ampak vejo. Zadnjič sem kupovala dimljen tofu, ona me gleda, jaz se režim, ona se reži in reče: »A lahko 5 dag več?« Točno vem, kaj hoče. Točno vem, kaj tehta 5 dag.

TIMOTEJ: Črv.

///

REŽIJA: Najnovejša različica Črva tehta vsega 8 gramov.

///

PETER: Nehaj. Ne, Klara. Mislim, da jim je vseeno.

KLARA: Polona in Vlado sta najhujša. Te naše večerje. Kako mu gre na borzi. Pa kje vse je ona dobrodelna. Pa kako gre pamžem v šoli. In Oto – Oto je zdaj šef svoje skupine. In Oto to pove. In Samo ima same petice. In Oto to pove. In jaz se nasmiham in vse to povem. In vsi smo tako ... zadovoljni. Ampak Polona in Vlado me gledata – In v službi me sumijo. Zadnjič sem jokala na WC-ju, po tihem, ampak sem smrkala, pa je nekdo potegnil vodo. Potem sem vsem razlagala, da imam alergije. Ampak zdi se mi, da vejo. In ocenjujejo. Gledajo me, kot da sem gnoj.

PETER: Mislim, da jim je vseeno.

KLARA: Kaj?

PETER: Vseeno. Mislim, da jim je vseeno. Za nas.

TIMOTEJ: Zakaj?

PETER: Ker ... skoraj vem.

TIMOTEJ: Kaj?

PETER: Skoraj vem. Skoraj sem bil. Imel. Požrl sem ga. In ga držal za rep. In bilo je – vseeno. Vsi ti enaki dnevi. Vsi ti zadovoljni trenutki. To vnovično vračanje enakega. Začutil sem jih, ko se je prijemal. Te občutke ... Motiviran. Odprt. Skromen, a s prepričanjem v boljši jutri. In fokus. Ta fokus. Kot da se je naenkrat vse izkristaliziralo, moj pogled kot skozi lečo, usmerjen, jasen, videl sem vse podrobnosti. Vsa brnenja, vse odvečne misli so začele odpadati kot suhi cvetni listi. To ni prav. Ni prav. Brnimo. V glavi nam brni. Skačemo. Preskakujemo. Se zatikamo. Zgrbančeni smo in hrapavi. Ta reč me je gladila ... v bron, v kamen. Nočem biti gladek. Nisem gladek. Ne smemo biti gladki.

Jan Muha: Ne vprašaj, mala

Ne vprašaj, mala, kaj se je zgodilo. Nima več smisla, kar je, je in bo, zgrešila sva se, to je vse, ne gre na silo, sva pač, kdor sva, že bolje je tako.

Ne vprašaj, mala, kaj je šlo narobe, kje sva skrenila na napačno pot, človeka sva in človek se kdaj zmoti, midva pa sva nabrala preveč zmot.

Ne vprašaj, kaj bilo bi, če bi. Ta dan je šel, ta leta šla so v cvet, obrnjena sva zdaj vsaksebi, vsak v svojo smer, v svoj lasten svet.

Ne vprašaj, mala, če kdaj obžalujem. Podnevi ne, a pridejo noči, ko sanjam, upam, tiho snujem, kako objel te bom, poljubljal ti dlani.

Kako spet božal bom obraz sanjavi, kako spet zvalil z ustnic ti nasmeh, kako v očeh ti spet uzrl srečo. Ne vprašaj, mala, niti v teh nočeh.

Ne vprašaj, mala, kaj se je zgodilo. Nima več smisla, kar je, je in bo, zgrešila sva se, to je vse, ne gre na silo, sva pač, kdor sva, že bolje je tako.

///

REŽIJA: Črv v ničemer ne negira vaših pozitivnih izkušenj. Vaše ljubezni ostanejo vaše ljubezni. Vaši hobiji vas samo še bolj veselijo. Zato pa vam bosta ljubša vaš šef in vaša tašča. Brez težav boste odtekli večerni tek. Črv je popolnost.

///

KLARA: Mogoče. Mogoče ga pa že imamo, pa se še ni prijel.

PETER: Kaj spet?

KLARA: Ponoči se mi zdi, da lezejo po meni, da bodo zlezli ... skozi nos, skozi uho, tam spodaj, da so v meni, kot je bil Samo, ampak mrtvi, hladni, sluzasti, da mi lezejo po nogah ...

PETER: Jaz bi ti lahko lezel po nogah.

KLARA: Oh.

PETER: Oprosti.

KLARA: Da mi lezejo po nogah. In so v meni.

Že v meni. Blargh!

PETER: Klara. Niso.

KLARA: Kako veš? Kako veš? Prej sem – čutila.

PETER: Niso.

KLARA: Lezejo. Po nogah. Navzgor. In po hrbtu.

Proti ušesom. Arghl.

Klaro zgrabi panika, se začne slačiti. Peter jo najprej objame, miri, potem mu nekaj klikne.

PETER: Vem, kaj rabiš.

Otipava jo. Ona se brani.

KLARA: Nehaj. Grozen si.

PETER: Ampak resničen.

KLARA: Ampak Oto –

PETER: Ota ni več. Daj, veš, da hočeš.

KLARA: O.

Tim odrine Petra.

TIMOTEJ: Odjebi.

PETER: Kaj je? Kaj se ti vmešavaš? Ni tvoja stvar.

TIMOTEJ: Rekla je »ne«.

KLARA: O.

PETER: Sama lahko govori zase.

TIMOTEJ: Rekla. Je. Ne.

PETER: Ampak ni tako mislila. Ne, Klara?

KLARA: Ne. Mislim, ja.

///

REŽIJA: Družbo smo v preteklosti spreminjali le počasi in zlagoma. Vedno je obstajal odpor proti spremembam, ljudje, ki niso razumeli ali pa niso bili pripravljeni. Nič več! Črv je preprosto – revolucija! Poslovite se od starega sveta, pozdravimo skupaj nov svet, svet 2.0. Svet brez vojn ali sovraštva, svet brez trpljenja, svet, v katerem smo vsi lahko najboljše različice samih sebe.

///

PETER: Obstaja nekaj, čemur se reče »depresivni realizem«. Neki Nemci so delali teste, pred ... prej. In so ugotovili, da so ljudje, ki so naravno v pizdi, depresivci, da so veliko bolj objektivni pri ocenjevanju realnega stanja. Da vedno boljše zadenejo, kako stvari zares so.

TIMOTEJ: Da je svet v kurcu, ja. Ni treba Nemca, da ti to pove, lahko bi ti jaz.

PETER: Ne, ampak, kaj to zdaj pomeni? Če jih ni več. Če nas ni več. Kdo bo realno ocenil, razumeta? Po mojem bo šlo vse skupaj k vragu.

KLARA: Ne vem. Ne vem – meni se zdi, da jim gre super. Vse štima.

TIMOTEJ: Kurac štima.

KLARA: Če pa res. Vse je OK. Otroci so zadovoljni. Imajo dobre ocene. Oto je – Oto gre vsak dan bolje.

PETER: Spet Oto.

KLARA: Če pa res. In v službi so nam – zadnjič so razlagali, da imamo najboljši kvartal in da –

PETER: Lahko govorijo, kar hočejo. Šlo bo k vragu.

TIMOTEJ: Če bi pa ti fural stvari, pa ne bi, a?

PETER: Mislim, da lahko rečem, da imam kar objektivni pogled na stvari, ja.

REŽIJA: Statistike so pokazale, da je negativno čustvovanje v sodobnem svetu odveč. V urejenem sistemu je nepotrebno. Ostanek iz preteklih dob. Ko eliminiramo negativna občutja, se sistem samodejno stabilizira. Samo

izkušnje pri penetraciji Črva na krizna žarišča jasno kažejo –

TIMOTEJ: STOP!

...

KLARA: Mene je pa zanimalo.

TIMOTEJ: Kaj?

KLARA: Zanimalo me je. A je res mir?

PETER: Seveda je mir, če so pa vsi isti.

KLARA: Ampak – a so?

PETER: Kaj?

KLARA: Isti? Meni se zdi. No, skrbi me. Am. Če so od znotraj. Če je od znotraj res. Da ni samo na ven. Strah me je. Če si potem ujet. Od znotraj.

///

REŽIJA: Človeštvo se je na desetine tisočev let ukvarjalo z razliko med zadovoljstvom in srečo. Je dovolj mir? Je dovolj – dovolj? Potrebujemo vedno znova več? Glejte, kot otrok sem sanjala, da bom balerina. Dobesedno sanjala sem se na velikem odru, pod svetlimi lučmi. Ampak potem sem spoznala, da take sanje niso realne, da nas večina ne bo balerin in astronautk in zdravnic. Da pa naša življenja lahko še vedno nekaj pomenijo. Zdaj vem, da prava sreča ne pride od zunaj, da se lahko sanje uresničijo v nas samih, od znotraj. S Črvom.

///

KLARA: Saj ne, da je kaj narobe, če si OK. Ne? Ne. Jaz sem rada v redu.

PETER: Rada v redu.

KLARA: Ja. Ja. Prej ... se mi zdi, da sem bila prej večkrat ... srečna. Ko se je rodil Samči. Pa po poroki, ko sva šla z Otom v Španijo.

PETER: V Španijo.

KLARA: Ja, v Španijo. Vsak večer sva ... cela sem se tresla.

PETER: Mhm.

KLARA: Kaj? Rada imam seks. Evo. Pa sem rekla. Rada.

PETER: To lahko hitro zrihtava.

KLARA: Grozen si.

PETER: Ti si pa smešna. Saj fukaš lahko še vedno, ne?

KLARA: Ja. Ja, saj. Ampak. Ampak. Ni isto.

Saj ne, da ni pozoren. In vedno me ...

poskrbi zame. Ampak vzame si me pa ne.

Nisem več – njegova.

Oboa: *Vlažne misli*

Vlaga je v zraku, s streh še kaplja, vlažne so rjuhe, vlažna midva.

Rosne so šipe, vročina puhti, mokri poljubi, spolzke dlani.

Vlažne misli, vroča kri. Vlaga hoče, hočeš ti?

Z naju kar teče, vse se vrti. Mokra drsiva v vlažne noči.

Vlažne misli, vroča kri. Vlaga hoče, hočeš ti?

Klara si komaj verjame. Kaj je dala ven?!

PETER: Mica maca.

KLARA: Kaj?

PETER: Ja, to je pa cel ... uf. Si me zrajcala.

KLARA: Grozen si.

TIMOTEJ: In sluzast.

PETER: Ampak o tem govorim. Že ves čas. Mi že vse to imamo.

TIMOTEJ: Kaj imamo?

PETER: To. Smisel. Vsebinsko. Te stvari.

Ko delam, recimo, sem v redu. Ko imam funkcijo. Ko sem ... nekdo. Z idejami. Smislom. Ampak zdaj – nihče več ne potrebuje. Smisla. Idej. Mene. Nihče več ne potrebuje. Mene.

///

REŽIJA: Koliko vas je šlo čez tak prostor? Čez tak proces? Nekaj. Lepo. Vi potem že razumete – razumete, kako pomembno je poskrbeti za ... manj prilagodljive. Samo skupaj lahko vstopimo v bodočnost, samo z našo pomočjo bodo razumeli in sprejeli.

///

TIMOTEJ: Udari me.

PETER: Kaj?

TIMOTEJ: Udari me. Na gobec.

PETER: Kaj? Kaj ti je?

TIMOTEJ: Ajd, daj. Prosim.

PETER: Ne bom te udaril, kaj ti je?

TIMOTEJ: Moram to čutiti. Nekdo me mora. Oni se samo nasmihejo in umikajo.

PETER: Ne bom. Ne morem.

KLARA: Te bom jaz.

Šljap!

TIMOTEJ: Evo. Šlo bo. Lahko grem nazaj ven.

PETER: Ven ...

TIMOTEJ: Ven. Med te smejoče se gnuse. Ven.

KLARA: Saj ni tako hudo ...

PETER: Da ne? Zakaj si potem tukaj?

KLARA: No. Jaz.

TIMOTEJ: Med smejoče se gnuse.

PETER: He. Ne vem, kaj si lažeš. Samo še sem hodiš.

TIMOTEJ: Ej!

REŽIJA: Lahko ste tukaj, kolikor dolgo želite.

///

TIMOTEJ: V osnovni šoli, v šestem je moralo biti.

En tip iz osmega mi je vsak dan težil.

S šestilom me je – v stegno. Ali pa porinil v zid. Enkrat se mi je snelo. Tema. Skočil sem na njega, moral je imeti meter osemdeset, že v osnovni, skočil sem na njega in ga zbil na tla. In potem sem sedel na njem in ga grizel in praskal in tolkel po faci. Začel je kričati in jokati, ulila se mu je kri iz nosa. Jaz sem pa sedel na tem tipu, dvakrat večjem od mene, in ga tolkel po faci ... In sem bil – zmagal sem. Takrat sem vedel, da sem zmagal.

In to je bil dober občutek.

To je bil občutek, ki sem ga od takrat naprej iskal.

Počel sem veliko stvari. Veliko grdih stvari, razumeta? Ko je bil še drug svet. Ko so se ljudje še topli in prepirali in morili. Jaz sem ... bil orodje. Orožje.

Zdaj vem, da ni bilo prav. Ne bi jih smel tako mlatiti. Ne? Zobe, pa kolena, pa to. Ni bilo prav. Zdaj to vem. Mah, vem že ves čas v bistvu. Že takrat sem žrl stock pa pir, pa stock pa pir. Da sem pozabil. Ker sem vedel. Če pa to svinjarijo požrem, bo pa kar OK, a? Ni šans. Ne bom. Moram videti te zobe po tleh, štekaš? Moram videti ta kolena, okrog obrnjena, na nazaj. Če sem tisto svinjarijo nehal, pa bom zdaj tole žrl? Ni šans. Ne bom.

///

REŽIJA: Postopek je nadvse preprost.

Črva vstavimo oralno. Z nanotehnologijo prebije ožilno-možgansko bariero v nazalni votlini in se poveže z neonevroni na možgansko deblo. Tam uravnava hormonsko sliko. Blokira izločanje stresnih transmitterjev ter vzdržuje primerno raven endorfinov. Črv. Za vse vaše čustvene potrebe.

///

TIMOTEJ: Česar ne razumem, je, kam so šli vsi policaji ... pa socialne delavke ... pa pijanci, luzerji, kje so kurbe?

REŽIJA: To je pogosto vprašanje. Čeprav je potreba po nekaterih poklicih res majhna, so majhne tudi zahteve novega človeka. V prehodnem obdobju subjekti opravljajo svoje delo, čeprav morda ni več nujno: a njih izpolnjuje. V bodočnosti pa bodo ti poklici nadomeščeni z družbeno bolj sprejemljivi.

Tim, kaj ste po poklicu?

TIMOTEJ: Živilski tehnik.

REŽIJA: Kaj?

TIMOTEJ: Mesar.

REŽIJA: Mesar. Kot veste, živalsko meso ni več prehrana večine prebivalstva. A prepričana sem, da najdemo tudi za vas kaj primernega. Znajdete se z rezili ... Rezbarjenje, morda? Ali pa aranžiranje?

///

REŽIJA: S Črvom ni potrebna afirmativna akcija, s Črvom ni potrebe po pozitivni diskriminaciji. Črv je nad-privilegij, z njim ni nihče več na slabšem kot kdo drug.

///

...

PETER: Kaj pa, če bi res šli?

TIMOTEJ: Ven?

PETER: Ne, stran. Stran. Drugam.

KLARA: Drugam?

PETER: Drugam. Kjer ni Črvov. A?

REŽIJA: Lahko ste tukaj, kolikor dolgo želite.

TIMOTEJ: Kjer ni Črvov. Pha. Povesod so. Vsi jih imajo.

PETER: Ne. Ne, jaz vem – preden sem prihajal sem –

TIMOTEJ: Ne spet s to zgodbo.

PETER: Ne, poslušaj. Poslušaj. Čez reko, gor, pri avtocesti, tam naprej je en kraj, kjer so vsi brez. Vas. Zaselek. Brez. Pa je vse OK. Gre jim. OK? Lepo, normalno jim gre. OK, se skregajo, pa jim kaj ni všeč, pa to, ampak jim

gre. Pa niso jebeni zombiji. OK? S svojo glavo. Razmišljajo. S svojimi rokami. Delajo. Kar hočejo. OK? Niso vsi isti. Vsak je drugačen. OK? Rečeš »dober dan«, pa en reče »ne pa ni«. OK? Ker je slab dan, mogoče.

KLARA: Kako veš?

PETER: Ma vem. Vem. Gor so, pri avtocesti. Čez reko.

KLARA: Ampak kako veš?

PETER: Ja vem, no. Pejmo. Če mi ne verjameta, pejmo pa bosta videla.

TIMOTEJ: Ne bodi budala. Nihče ne gre nikamor. Nič več ne rabijo. Če so itak zadovoljni, zakaj bi kam šli?

PETER: Pejmo. Samo pejmo. Peš, če je treba. Gor. Čez reko. Pri avtocesti.

...

REŽIJA: Odpravili smo pohlep, strah, žalost, nasilje. Ni več vojn ali lakote. Nihče več ne trpi.

TIMOTEJ: Niste! Niste! Vse ste pobebavili. To ste. Naredili ste svet bebcev.

REŽIJA: Črv je svobodna izbira posameznika. Črv ne bo deloval, če niste prepričani.

TIMOTEJ: Svet bebcev. Brez občutkov.

...

KLARA: Ampak – saj je lepo. Ko vidiš, ko vidiš jato. Golobov. Ko vidiš jato golobov, kako leta, v krogu, kot eno, ko so vsi isti. Saj to je lepo.

TIMOTEJ: Golobi so pa še vedno isti smrdljivi ptiči.

PETER: Zadovoljni smrdljivi ptiči.

TIMOTEJ: Ampak ni zares. Če si ves čas dobro, nisi nikoli dobro.

Novi sekstet: Ko si na dnu

Ko si pri denarju,
ko si pri močeh,
ko ti gre dobro,
ko žanješ uspeh,

ko si nasmejan,
sproščen in odprt,
oči, ko se iskrijo,
ko v svet si zazrt;

tedaj jih je polno
povsod naokrog,
objemi, nasmehi
in stiskanje rok.

A ko slabo si,
takrat jih več ni,
nihče noče slišat
za tvoje skrbi.

Nihče te ne rabi,
nihče te več noče,
nihče ne pozdravi,
ko si na dnu.

Ko spahnjen si s tira,
ko nič ti ne gre,
ko kislo smehljaš se,
ko joče srce;

takrat ni nikogar
nikjer na spregled,
sam nosiš vse breme,
sam stopaš v svet.

Nihče te ne rabi,
nihče te več noče,
nihče ne pozdravi,
ko si na dnu.

Nihče ne pogleda,
nihče ne pristopi,
le tvoja je beda,
ko si na dnu.

///

REŽIJA: Poznate koga, ki ni sprejel Črva? Koga,
ki ga je strah? Ki mrzi, se sramuje, okleva?
Poznate koga, ki še dvomi? Ki cinca?
Vam lahko zaupam osebno zgodbo?
Tudi moj partner sprva ni želel.
Pa sem mu rekla. »Aleš. Aleš, ti nisi srečen.
Poglej, vse imava: denar, lepo hišo, počitnice,
prijatelje, vse. Ampak nisi srečen. Kot da ves
čas nekaj čakaš, nekaj pričakuješ, kot da bo
vse šele prišlo. Aleš, vse lahko preskočiš. Vse
je na dlani. Aleš, dobesedno na moji dlani.
Vzemi. Bodi. To je vse.«
Ko ga zdaj vidim, ko ga zdaj čutim, ko samo je,
ko samo sva, skupaj, zadovoljna, mirna. Ah!
Na jogo ne hodim več. Ni treba. Črv je zen.

///

PETER: Zdaj bo. Zdaj, zdaj. Bo. Sem si govoril.
Še nekaj naredim, pa bodo ugotovili, kdo
sem. Kako sem dober. Pa so me – svet me
je – prehitel. Zdaj so vsi dobri, ne? Saj vidita,
kaj objavljajo. Uspehi. Veselje. Počitnice. Čas.
Sreča. A mislita, da smo zadnji?

TIMOTEJ: Phe.

PETER: Ne, resno. Dolgo sva bila samo midva.
Zdaj si prišla ti. Nihče drug. Že dolgo.

KLARA: Zadnji?

PETER: Če smo zadnji. Če jih gor, pri reki, ni več,
če smo –

REŽIJA: Statistike kažejo izvrstno penetracijo Črva
v lokalno skupnost.

PETER: Odjebi. Odjebi.

REŽIJA: Odpravili smo pohlep, strah, žalost,
nasilje. Ni več vojn ali lakote. Nihče več ne trpi.
Razen če hoče.

...

REŽIJA: Razen če kdo hoče trpeti. Vi hočete.

PETER: Ne.

...

PETER: Ne, nočem.

...

PETER: Ne. Jaz imam Črva s sabo. Halo? Halo? Jaz
resno razmišljam, da bi ga vzel.

...

PETER: Halo?

REŽIJA: Črv ne bo deloval, če niste prepričani.

PETER: Kaj?

REŽIJA: Črv ne bo deloval, če niste prepričani.

PETER: Prepričan o čem?

...

PETER: Prepričan o čem?

Prepričan o čem? Kurci! S sabo ga imam!

Evo, si ga bom zatlačil v gobec. Ne prime!

AGLRBJHR!

KLARA: Peter, nehaj!

PETER: Kaj?

KLARA: Nehaj, nočeš ga.

PETER: Kaj pa ti veš, kaj hočem.

KLARA: Peter.

PETER: Kaj?

KLARA: Peter. Črva imaš.

PETER: Imam. Kaj. Kaj te to briga?

TIMOTEJ: S sabo.

PETER: Kaj? Kaj boš ti? Kaj?

KLARA: Hočeš ga.

PETER: Kaj ti veš? Niti tega ne veš, kaj ti hočeš.

KLARA: Peter.

///

REŽIJA: Človeštvo se je na desetino tisočev let
ukvarjalo s temeljno težavo: kaj želi? Srečo,
da, ampak kako do nje? Kaj jo prinaša.
To vprašanje smo preseegli. S Črvom smo
enostavno srečni.

///

KLARA: Peter. Rekel si. Rekel si, da si poskusil, da
ni ... da ni bilo. Prav.

PETER: Sem.

KLARA: Ampak zdaj si. Zdaj si. Poskusil. Spet.

PETER: Sem. Ja. Že prvič sem. Pa ni šlo. Ni prijel.

REŽIJA: Črv ne bo deloval, če niste prepričani.

TIMOTEJ: Stop!

KLARA: Tim. Kaj je?

TIMOTEJ: Dovolj je! Stop! Stalno isto sranje.

PETER: V redu je, Tim.

TIMOTEJ: Ni. Ni v redu. Stalno isto sranje.

KLARA: Mogoče. Mogoče pa. Vseeno.

TIMOTEJ: Ne.

KLARA: Ampak. Vsi so tako. Vsi so tako.
Zadovoljni. Mi smo pa. No.

PETER: Srečni smo vsi enako. Enaki. Nesrečen je
vsak drugače. Evo me. Drugačen! Drugače
v riti.

...

TIMOTEJ: Res so.

KLARA: Kaj?

TIMOTEJ: Isti. Še Joc. Joc, ki sem se ga še jaz
bal, Joc mi je rekel: »Ne, stari, ti moraš samo
spustiti, štekaš, spustiti in zaplavati. Zen.« Joc.
Meni. O zenu. Tip je hodil okrog s pištolo in
zdaj o zenu.

In stari. Ravno sva se zaštekala. Po dolgih
letih. Sva se usedla. Rekla. Potem sem pa
enkrat prišel. Sva se usedla. Pa je rekel, da mu
je žal. Da je zajebal. Da je mene zajebal.
Sem ga gledal – v faco – in videl tisti ... tisti
butasti nasmeh. Da bo vse OK. Da ima tudi
zame. Zbil sem mu ga iz rok, pa se je še kar
smejalo. Šel sem, da ga ne bi na gobec. Svojega
starega. Ni bil več on.

...

TIMOTEJ: Res me je zajebal.

...

KLARA: Mislim, da me ne potrebujeta več. Mislim,
da sem odveč. Oni so – samozadostni.
O. Samo – zadostni.

REŽIJA: Vaša sreča je naš cilj. Prej ali slej boste
srečni. Če želite ali ne. Samo srečen človek
je dober človek.

Režija, dajte mi malo luči! Gospa, lepo vas
je znova videti tu. Lep večer, ne? Gospod,
tako ste ... čedni! Med vama se pa toplina
kar iskri, o!

Ko gledam vaše odprte, iskrene obraze, me
to navdaja z upanjem – ne, z zaupanjem.
S prepričanjem. Prepričana sem, da že

ustvarjamo boljši svet. Da bomo samo še rasli, se vzpenjali k novim zmagam, da bomo kos vsem izzivom, da ovir za nas sploh več ni! Lahko smo samo še boljši. In večji.

Bolj uspešni. Novejši. Bolj učinkoviti. Konkurenčnejši!

Ne gremo več nazaj, nikoli nazaj, samo naprej, višje, dlje!

///

Timotej začne trkati po stenah.

...

TIMOTEJ: Ni se za pritožiti.

...

TIMOTEJ: Zakaj?

...

TIMOTEJ: Ne smem.

Samo on se smeji. Tolče po stenah.

///

PETER: Tim.

Timotej nadaljuje.

PETER: Tim. To si že poskusil.

TIMOTEJ: Vem, da je. Ni avtomatika.

PETER: Tim. Tudi če je –

Timotej zatipa šibko mesto. Boksne. Brcne. Prebije.

TIMOTEJ: Ha!

KLARA: O.

TIMOTEJ (*gleda skozi luknjo*): Kje si? Kje si?

REŽIJA: Pomembno je, da subjekt pred uvedbo Črva predela svoje frustracije.

TIMOTEJ: Kaj?

PETER: Kaj?

TIMOTEJ: Nas poslušaj, ne?

///

REŽIJA: Pomisleke razumemo. Spremembe so težke. Navade so okovi. A pogledajte svoje prijatelje, svojo družino, svoje znance. Vprašajte jih, kako so.

Če jim kaj manjka. Če kaj želijo.

Verjemite, Črv je izdelan, da zadovolji vse bazične potrebe in izpolni vse želje.

Črv osredotoči.

Črv pomirja.

Črv spodbuja.

Črv zagotavlja doslednost in entuziazem.

Navade so okovi.

Črv je prihodnost.

///

...

TIMOTEJ: Hej! Hej! Kdo je tam?

...

TIMOTEJ: Jebemu boga! Poslušaj nas! Kurba. Še tukaj ni miru.

PETER: Nehaj, Tim, že sto let hodiva sem. Tudi če je –

TIMOTEJ: Prekleta pizda hinavska!

///

REŽIJA: Določeni subjekti ne zaupajo benevolentnim intencam Črva. Tople medčloveške odnose razbirajo kot prisilo in/ali zle namene.

Velik del afirmacije občutij starega človeka je izražanje negativnih intenc. Subjektu je v procesu nujno omogočiti prostor zanje.

///

TIMOTEJ (*AAARGHHH*): STOP! (*Razbija luknjo.*)

Ne grem se več. Kje si? Kje za kurac si?

REŽIJA: Na tej točki vas moramo opozoriti, da je tovrstno obnašanje kontraproduktivno.

Odločno priporočamo aplikacijo Črva.

TIMOTEJ: Vedel sem. Pizde!

PETER: Pomiri se!

TIMOTEJ: Ne! Vedel sem! Vse nas hočete zjebati.

Vsem hočete zatlačiti te gnusobe v gobce.

REŽIJA: Zagotavljamo vam, da nikogar ne silimo v nič. Sveta, ki se ga bojite, ni več.

TIMOTEJ: Ni res! Ni res! Zmerom več vas je!

REŽIJA: Morda. A nikogar ne potrebujemo. Nihče vas ne sili, da vzamete Črva. Vaša stvar. Želimo vam olajšati življenje. Vas odrešiti skrbi.

TIMOTEJ: Jaz hočem skrbeti, pizda! Kje si? Če prideš, ga bom vzela!

KLARA in PETER: Tim.

///

Pol-pol-pol: Vzemi, če hočeš

Režija med pesmijo odpre prehod in vstopi k trojki.

Vzemi Črva, če hočeš.

Vzemi Črva nocoj.

A če ga nočeš,

bodi, kot si,

nas ne skrbi.

Vzemi Črva še ti,

vzemi Črva nocoj,

ko je Črv s teboj

in si veder in čil,

nič več ne boli.

Timotej izpuli mikrofon Režiji in jo porine v kot.

TIMOTEJ: Imamo jo. Prasic. Končno jo imamo.

REŽIJA: Timotej. Vljudno odsvetujem vaše početje. Nima smisla.

TIMOTEJ: Utihni! Utihni! Imamo jo.

Timotej odtrga zaveso in jo zveže.

KLARA: O.

PETER: Tim.

REŽIJA: Prostor za čustvovanje lahko vedno zapustite!

TIMOTEJ: Utihni! Kje je? A jo? A jo?

PETER: Tim, to se mi ne zdi najboljša ideja.

TIMOTEJ: Če jo. Če jo bom. Rešil. Rešil jo bom. Kje ga imaš?

REŽIJA: Koga, Timotej?

TIMOTEJ: Utihni. Kje je?

REŽIJA: V vsakem trenutku ga lahko odložimo.

TIMOTEJ: Ne verjamem.

PETER: Tim. Ne. No.

TIMOTEJ: Kaj? Spulil ga bom.

PETER: In potem?

TIMOTEJ: Kaj?

PETER: Kaj potem?

TIMOTEJ: Potem bo brez. Taka, kot je.

...

REŽIJA: Glejte.

Izbljuva Črva.

REŽIJA (*vidno slabše*): V vsakem trenutku.

A zakaj? Da sem spet to? S Črvom – sem popolna.

Timotej ji zatlači zaveso v usta.

PETER: No, bravo.

TIMOTEJ: Kaj?

PETER: To si hotel. Bravo!

TIMOTEJ: Kaj?!

PETER: Ne, samo pravim.

TIMOTEJ: Hmpf!

...

PETER: Tim, kaj si naredil?

TIMOTEJ: Poslušala nas je. Ves čas nas je poslušala. In se smejala.

PETER: Tim.

KLARA: O.
 PETER: Tim, tega ne bi smel narediti.
 TIMOTEJ: Ubil ga bom. Združil bom Črva.
 PETER: Tim, pomiri se. Nikogar ne boš ubil.
 TIMOTEJ: Kaj pa naj!
 PETER: Umiri se. Premisliti moramo, kaj bomo.
 KLARA: Hh.
 ...
 KLARA: Daj ji ga.
 PETER: Kaj?
 KLARA: Daj ji ga. Če ga hoče.
 ///
 KLARA: Tim. Tim, mislim, da ga bom vzela.
 TIMOTEJ: Prav.
 KLARA: Ne, Tim, mislim, da ga bom zdaj zares
 vzela.
 TIMOTEJ: Kakor hočeš.
 KLARA: Ni. Mislim. Ne. Grem k njima. K Otu. In
 Samu.
 TIMOTEJ: Prav.
 PETER: Ne bo ti prijel.
 KLARA: Ne, mislim, da ga zdaj zares hočem. Ni
 tako hudo.
 ///
 PETER: Pa je šla.
 TIMOTEJ: Ja.
 PETER: Še ena.
 TIMOTEJ: Ja.
 PETER: Kaj pa, če ima prav? Če je ... boljše?
 TIMOTEJ: Ne.
 PETER: Kako veš?
 TIMOTEJ: Vem.
 PETER: Kako?
 TIMOTEJ: Vem. Vem, kaj je prav.
 PETER: Ne vem.
 TIMOTEJ: Mnjh.
 PETER: Ne vem. Mogoče. Če ne bi bil tako ...
 polomljen. Bi mogoče.
 TIMOTEJ: Mh.
 PETER: Prepričan sem bil, da zmorem. Da imam
 v sebi. Da gre. Zdaj vidim, da sem si namislil –
 Črva. Prav tega Črva. Da sem verjel, da je

v meni nekdo ... ali nekaj ... kar zmore. Želi.
 Hoče. Zna. Bo.
 In ves ta čas je bilo pred mano. Ob meni.
 Z mano. Požrem. In bom. Instant.
 ///
 TIMOTEJ: Kakšna je razlika med Črvom in
 človekom? Nobene.
Samo on je še. Smeji se.
 ///
 KLARA: Jaz sem vzela Črva. Nikoli več nisem
 žalostna.
 TIMOTEJ: Jaz sem vzel Črva. Niti pomislim ne,
 da bi koga udaril.
 PETER: Jaz sem vzel Črva. Ne hlepim več po
 nedosegljivem.

Mi smo super!

S Črvom je lepše,
 s Črvom je boljše,
 s Črvom vse je OK.

Črv je sreča,
 Črv je varnost,
 Črv je pot naprej.

S Črvom smo končno
 vsi čisto enaki,
 vsi lepi, vsi pametni, vsi

popolni in točni
 in močni, odločni,
 s Črvom kar najsrečnejši.

Če vidiš kje blizu
 koga brez Črva,
 piši na crv@mail.si.

Nežno in zmerno
 z njimi ravnamo,
 brezčrveni so skoraj kot mi.

Mi smo vsi super,
 Črve imamo
 in Črvi – imajo nas.

Lahkotni, ustvarjalni,
 brezskrbni in varni,
 zapojmo vsi na glas.

S Črvom je lepše,
 s Črvom je boljše,
 s Črvom vse je OK.

Črv je sreča,
 Črv je varnost,
 Črv je pot naprej.

Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXX, sezona 2019/2020, številka 6